

Sarusi Mihály:
Álompusztá

Sarusi Mihály

Álampuszta

Színháték két fölvonásban

Corvinka Könyvek
Békéscsaba, 2016

Felelős kiadó:
Kállai Gyöngyi

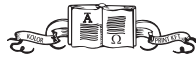
Megjelent
Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata
és egy magyar
támogatásával.

A címlapon Csernák Bálint művészi fényképfőlvétele.
A hátlapon Győrfi Lajos-érem Sarusi arcképével
a Jászkunság 1989-es különszámából.

ISBN: 978-963-12-5664-2

Sarusi Mihály ©

Nyomdai munkák:

Kolorprint Nyomdaipari Kft., Békéscsaba

Felelős vezető: Knyihár János

Apám,
a Békéscsabai Fodrász
és Fényképész Ktsz
munkástanácselnöke

és

Anyám emlékére,
aki '56 végén azt mondta
apámnak (Ő úgy gondolta,
hogy ha idehaza
nem teheti meg,
hát New Yorkban nyit üzletet!):
NEM MEGYÜNK SEHOVA.

SZEREPLŐK

Egy rész t

Józsi – (kis)gazda, volt hadifogoly

Anna – (kis)gazdáné, nem szívbajos nőszemély

Mari néni – öreg gazdáné (néha félreérti a dolgokat)

Jani bácsi – a gazda bátyja, agglegény

Józsika – a gazda nagyfia ('56-ban Pesten forradalmár)

Anikó – gazdáék helyes leánya, a Ker(eskedelm)ibe jár,
Matyié

Jani – a gazda kisebbik fia ('56-ban elhúzza a csíkot), gimnazista

Matyi – szomszéd fiú, Anikóé

Lány – forradalmár, vértanúvá teszik a pufajkások

Nővér – a Lány nővére

valamint Sógor, Nénje, Keresztapa, Keresztanya, Szomszéd-asszony, Paraszt, Parasztasszony, Parasztfiú, Főhadnagy, Katonák, Honvédok, Mama, Unokák, Gyerekek, Tüntető, Diák, Gazduram, Helybéliek, Nők és Férfiak, Tömeg...

Más rész t

Marci – a szomszédból, téesselnök, tanácselnök, pufajkás százados (Anikót szeretné)

Főnök – másképpen valószínűleg MF miniszter, vattakabát nélküli (szellemi) pufajkás

Őrnagy – ávósból lett 'honvéd', pontosabban karhatalmis-
ta göréja a pufajkás kaszárnyának
Tiszt – aki ávósból lett honvédtisztként sem találja fején a
szöveget (nem az a szakmája)

meg aztán Rendőr, Pufajkások, Téeszcsések és egyéb ku-
tyaütők

(Pilóta – akárcsak More, meg a Kocsmáros – kimaradt
mindkét csapatból, mert Pilótának – meg Morénak, Kocs-
márosnak – az egészhez nem sok köze van... Meg még
megannyi társának. Aki csak... sodródik, sodródik az ár-
ral, mivel hogy meg kell valahogy élni...)

...(a színházban) tetszés szerint szűkít(het)ven, bővít(het)-
vén a játszó személyek körét...

*Az arány, egyrészt: másrészt kb. ilyen vala [anno az Anti-
Krisztus éveiben (1950–valahányban)].*

Szerzői megjegyzés:

AKI MAGÁRA VESZI, MAGA TEHET RÓLA.

I. FÖLVONÁS

*(A színpad hátsó falán végig, az egész előadás alatt a csabai
evangélikus nagytemplom és a kéttornyú katolikus templom
tornya, előttük – jelenetenként? – más-más kerítés látszik)
(a kerítésből fogy a kolbász, nő a gumibot)
(déliab gyanánt?)*

*Szín: gazdáék tisztaszobája (disznótor)
(a háttérben a három csabai torony alatti töredezett
kolbászkerítést gumibotsor tartja lábom)*

Toros asztalt ül körül a család.

Sógor Jósikáról mi hír? Mióta ígérik a kommunisták, hogy
hazahozzák az utolsó hadifoglyot is!

Keresztanya Ne félj, nem sietik el! Kell nekik az ingyen-
munkás! Hogy fölépítse nekik Lenin Paradicsomát!
Azt... Persze hogy kell nekik a dolgos magyar mun-
káskéz! Innen meg elviszik... Aki marad, rohadjon
el a téeszcsében.

Sógor Sokan hazajöttek, sógorral nem sietik el. Csinált
valamit?

Jani bácsi Akkor, egészségetekre! Egy kis jóféle szilva-
pálinka... A nőknek likőr, a gyerekeknek málna-
meggyeszörp... *(kínálja, kínálják a háziak az italo-
kat, isznak)*

Mind Isten, Isten! Egészségünkre...

Keresztapa Arra, hogy mielőbb hazajön Jóska!

Anna Arra, nagyon hiányzik...

Mari néni *(az első tál levessel jön be)* Jó étvágyat mindenkinek! Orjaleves, a gyerekeknek tyúkhúsleves, tessék, vegyenek, szedjenek! *(s bejön Anikó a másik tállal, majd fordulnak, ahogy a vendégek szednek, fogy az ennivaló)*

Szomszédasszony Hogy kaptatok vágási engedélyt? Ez már a második! Az elsőt is csak engedéllyel vághatja le az ember...

Keresztanya De nagyon tudod, tán te is 'ezekkel' tartasz?!... Te meg csak nem valami különszolgáltatóért kaptad azt a disznóvágási különengedélyt?

Mari néni Ne kötözködj, lányom.

Jani bácsi Inkább igyál egy kicsit, jó az leves közben is.

Keresztanya Nem azért mondom.

Anna Elmentem a Városházára, odaállítottam a tisztiorvos elé, hogy engedélyezze a második hízó levágását. Sokat kellett várni, féltem is tőle, az ember anynyi rosszat hall róluk, de amikor elé kerültem, csak ki kellett mondanom, mit akarok tőle. Hogy eltörte a hízó a lábát, nincs mit tenni, le kell vágni! A férje? – kérdezte a tisztiorvos. Hadifogoly, még nem jött haza. És hány gyereke van? – faggatott az orvos, de föl se nézett a papírból. Mondom, három. És már alá is írta a vágási engedélyt.

Keresztanya Csak ne akarj vele, lányom, üzletelni, mert úgy jártok, mint Kálmán sógor, aki, amikor a háború végén egy kis kóstolót akart vinni Pestre a rokonoknak, a kutasi vasútállomáson a csatlakozásra

várakozva orosz járőrrel találkozott. Nem sokat vitt, alig valamit, a háború kitakarította a paraszt éléskamráját. Amit a német meghagyott, elhordta az orosz. De a testvérei családján csak segíteni akart, egy garaboly disznósággal vágott neki a pesti útnak! A ruszki beleturkált, mi ez, mit visz?! Láttá, kolbász, szalonna... Burzsuj! – ordított rá a ruszki, nyilván, mert ennek a gaz magyarnak kolbászsza, szalonnára is futja, neki meg tán még otthon sem, és lelőtte. Föl se szállt a vonatra.

Jani bácsi Mert azt hihette, hogy feketézik. Akkoriban sokan megszedték magukat, aranyat adtak a pestiek a vidékieknek az élelemért.

Mari néni *(miközben térül, fordul, segít az asszonyoknak tálni)* Majdnem úgy járt, mint a harmadik szomszéd kovácsmester; amikor bejöttek az oroszok, kiállt a háza elé, hogy boldogan köszöntse őket: – De jó, hogy megjöttetek, elvtársak! – A drága elvtársai közül az egyik lehajolt a lováról és leköpte.

Jani bácsi De legalább nem lőtte le.

Keresztanya Biztos nem mondta nekik többet.

Annus *(be az újabb tállal a házba, mögötte a lánya)* Itt a jó száрма! Töltött káposzta a javából: kolbászhússal...

Sógor Na, arra már kezdek kíváncsi lenni! *(töltenek, isznak, közben is, továbbra is, míg tart a vacsora)*

Józsika *(be)* Maga okos ember! Mondja meg hát nekem, melyik a legszebb hang a kerek egy világon? Na, melyik?

Sógor Az édesanya szava...

Józsika Nem!

Keresztapa Ahogy a gyermek énekel?

Józsika Szép, szép, de mégse...
Keresztanya Az orgona hangja... *(közben azért már szednek a töltött káposztából)*
Józsika Az sem. Szentnek szent, de...
Anikó A pacsirta dala?
Józsika Húgom, galambom, majdnem!
Mari néni Szabad a gazda.
Józsika A legszebb hang a világon, amikor a szép hosszú kolbász a tepsiben serceg!
Mind Haha! Erre inni kell! Hihi.
Jani bácsi Meg enni. *(isznak, esznek)*
Keresztanya Úgy van!
Sógor Én még jobbat tudok.
Mind Halljuk! Halljuk... Nofene. *(s tömik magukba a finom falatot)*
Anna *(elfordul, törli a száraz szemét, halkán magában beszél)* Józsi, Józsikám... Ezek itt viccelnek, a végén nótázni kezdenek, pedig csak vacsorára gondoltam, nem torra. Hogy aki dolgozott, megkóstolja... Ha küldhetnék 'kóstolót' Jóskának!... Kóstolót... Vin-ném magam, ha gyalog kell menni is.
Sógor Ennél is szebb hangot tudok!
Keresztanya Olyan nincsen! Olyan, fiam, az ég egy adta világon...
Sógor Amikor két szép, hosszú csabai kolbász serceg a kemencébe tett tepsiben!
Mind Hahaha, hahaha.
Keresztapa Ez aztán megadta!
Jani És amikor másodszor is csíp!
Keresztanya Ej, fiam, igazad van, de így pontosabb: a csabai kolbász akkor jó, ha kétszer csíp!

Jani bácsi Még pontosabban: a kolbász próbája az evés.
Anna Várjuk ki a sorát... Hogy ízlik a szárma?
Jani bácsi Azt ismeritek-e, hogy Latabár kiáll a színpadra, mutatja az üres bal karját. – Jöttek az amerikaiak, azt mondták, Davaj csasz! – Nem amerikaiak, oroszok voltak azok! – szólt vissza valaki a nézőtérrel. – Nem én mondtam.
Mind Haha! Nagyon jó... Ezt még nem hallottam!... Ez a Latyi...
Jani bácsi *(megbátorodván)* Hát azt, hogy hazaérkezik az orosz fogságból Budapestre a baka és bemegy Rákosihoz? – Szebb jövőt! – köszön rá illedelmesen. Matyi ráüvölt: – Mars ki! Előbb tanuljon meg rendesen köszönni. – A szegény magyar baka kiballag. Az ajtónálló kérdi, mi ez a nagy kiabálás. Megrökönyödve hallgatja a bakát és fölvilágosítja, mi a kommunista köszönés, és hogy ökolbe szorított kéz fölmutatásával jár a Szabadság! kimondása. – Na, látja, így kell ezt! Vegye tudomásul, amíg én itt ülök, szebb jövő nem lesz.
Mind Hahaha... Haha...Hah.
Sógorasszony Ne olyan hangosan, még valaki meghallja!
Anna Méghogy meghallják, de ebben a házban valaki hazajövő hadifoglyot emlegessen... Éppen te, akinek a testvére van még oda...
Jani bácsi Bocsánat, ángyom asszony... Mást mondok! Az órásboltnál hosszú sor kígyózik. Arra járó öregasszony kérdi a sorban állók egyikét, mire várnak. – Órákat hoztak a Szovjetunióból! – Mire a mama lázba jön, az üzlet bejáratához furakszik: – Engedjenek előre, én ezer közül is megismerem a miénket!

Mind Hahahahahaha.

Keresztanya Hallottad, állítsd le magad.

Nénje (*befordul a konyhából*) A húst hozzam, vagy a kolbászt?

Keresztanya Adjuk meg a módját, előbb a sült hús, aztán a sült kolbász.

Sógor Miért nem egyszerre? A végén nem fog belém férni a kiszemelt három szál kolbász!

Mind Haha.

Mari néni Kimegyek, megnézem, kisült-e a töpörtő. És hozom a következőt!

Nénje Hagyja, majd én, pihenjen egy kicsit!

Mari néni Majd fogok a temetőben.

Jani bácsi Hiába mondom neki, hogy ne nézegesse annyit azokat a sírokat...

Keresztanya Hallottátok? Diétázik a szembeszomszédotok! Beteg a szerencsétlenje... Nemrég azzal állt elő, unja az egészset, vége a koplalásnak, jöhet a kolbász! Nem kéne még várnod? – kérlelte a húga. Várni, várni... Mit ér az egész kolbász nélkül...

Mind Haha.

Jani Vastag...

Józsika Most csak a vékony, a vastag, majd ha ez elfogy.

Keresztanya Persze, mert több nap, mint kolbász! Hallod, nálam nem! (*üt a hasára és bekap egyszerre egy egész tölteléket*)

Anikó A szegediek a vastagra azt mondják, szalámi. Nagyapa, hogy van ez?

Jani bácsi Mert így a külföldiek beszélnek, akik nem tudnak magyarul. Nem tudják, mi az, hogy KOLBÁSZ!

Sógor Az idegeneknek 'szalámi', nekünk kolbász!

Jani Vastag!

Sógor Az anyját!

Mind Haha. (*és nekiesnek, mert közben egyszerre megjött sült hús, sült kolbász, sült hurka*)

Sógor Józsikám, igaz, hogy te is Pestre készülsz?

Keresztanya Menekül a téeszcsé elől!

Józsika A legrosszabb gyári dolog is jobb lehet, mint a téeszcsében robotolni! Más mondja meg, hogy műveljem apám földjét, amibe pedig már én is eléggé beletanultam, lássam, hogy a mi lovunkkal más szántson... Nem megy.

Anna Hagyjuk rá, ő tudja! A fő, hogy boldoguljon.

Keresztanya Fiam, teljesen egyetérték veled, hogy itt hagyod ezt a rohadt bandát!

Sógor Na, akkor: Isten éltesen mindenkit! Ehhez a kolbászhoz ilyen bor illik... (*tölt, kínál*)

Keresztanya Sör.

Nénje A belet jól kimostuk... (*szagolgatja a hurkát, kolbászt*)

Jani bácsi Sör? Az is van. (*és már hozza is, bontja*) Egy kis pálinkát még? Finánc nem látta.

Sógor Jó hogy! (*hajt föl ő is egy fél pohárral*)

Keresztanya Azért ti jól éltek! Még ebben a szemét világban is.

Mari néni Ahogy vesszük. A háború előtt, amikor Józsi itthon volt, négy-öt disznót vágtunk. Annyi mázsa, ahányan vagyunk. Most ezt a másodikat is csak külön szerencsével. Amikor meg még élt az uram... (*sóhajt, legyint*)

Keresztanya Emlékeztek? Amikor '37-be' disznóvágás előtt megkérdeztem a tanítót, milyen magas?! 175 centi, mondta csodálkozva, és hogy minek az ne-

kem. Bízza rám! Kóstolónak aztán 175 centis kolbászt küldtem a fiammal a tanyasi iskolába, rajta kis cetli: „175 cm. Jó étvágyat!” Amekkorára nőtt...

Mind Haha!

Keresztanya Hát még ha bejönnek az amerikaiak... Állítólag a rádióban már megígérték! Mindenki őket várja.

Anna Halkabban, meg ne hallja a szomszéd!

Nénje Mit félték annyira a szomszédotoktól, nem harap! Ismerem iskolás kora óta, szerette a lányokat...

Anna Szeretné az ma is... *(pislant a lányára)*

Keresztapa Nem sóztátok el a hurkát? A kolbász prima, de ez a hurka... Melyikötök szerelmes?!

Nénje Csak jártatod a szád, mert azt mi töltöttük, a kolbászt meg ti!

Gyerek *(szól vastagkolbással a kezében fut be a szobába, keringeni kezdene az asztalt körülülők körül)* Itt a kolbász, hol a kolbász!

Újabb gyerek Ezt kapd el, ne a náthát!

Jani bácsi Hijjnye, gyerekek, a nemjóját, vigyázzatok arra a kolbászra! Nem játékszer! Teszitek le?! *(és kikapja a gyerek kezéből a vastagot)* Ezt nézzétek! *(és megbizgálja a vastagkolbással a mellette ülő szomszéd-asszonyt)*

Szomszédasszony Juj, Jani bácsi, de disznó vagy!

Anna Bezzeg, amikor lánykérésre kerülne a sor, eloldalog... Csak a szája nagy!

Jani bácsi Én 'bácsi'? Kérdezd meg a határbeli menyecskéket, vígözvegyeket, mindjárt nem 'bácsizol'... *(megfogja a szomszédasszony farát)*

Mari néni A száját jártatja!

Szomszédasszony Ejnye, Jani bácsi...

Jani Erről jut eszembe, Jani bácsi, hogy volt a háborúban? Az orosz idejött, végigerőszakolta a nőket, aki nem fogadott szót, lelőtték. És nagybátyámék a Donnál, nem erőszakoskodtak az orosz nőkkel?

Anna Nézz oda, mi nem érdekli a kamaszokat...

Jani bácsi Nem kellett erőszakoskodnunk, kenyeret kaptak tőlünk, darab szalonnát...

Mari néni Fiam, szégyelld magad, ilyesmivel traktálni a gyerekeket! Ahelyett, hogy nekiállnál... Ideje lenne asszony után nézni!

Jani bácsi Már megint kezdi... *(sértődötten ki)*

Anna *(súgva a mellette ülő Sógornak)* A múltkor álmomban meglátogattam. Csak meglátogattam volna, mert nem engedtek hozzá. Valamit csinálhattak, mert büntetésből senki sem hagyhatta el az épületet, ahol őrzik őket. Amikor az orosz ávós nem nézett oda, bedobtam egy kis csomagot az ablakon; rá volt írva, hogy a férjemé, Jóskáé. Az őrs észrevette, de elkapta a fejét, úgy tett, mintha nem látná. Fölébredt benne az emberség? De hogy a rácsos ablakon hogy tudtam volna bedobni neki bármit... Zokogva ébredtem.

Sógor Mert a ruszki katona sem tehet róla, odarendelték. Ha nem teljesítené a parancsot, agyonlőnék!

Keresztanya Ezekről minden kitelik! A szomszédom férje ott volt az akasztáson, amikor kivégezték azt a tanyasi gazdát, aki állítólag szánt szándékkal fölgyújtotta a búzatáblát. Majd ha megőrült volna a saját búzáját magára gyújtani! Baleset volt, véletlen, de 'bebizonyították', hogy szándékosan ártott

pártunknak, államunknak, népünknek és kormányunknak, a népköztársaságnak, a néphatalomnak, a jó anyjának, Rákosinak!

Sógor És Sztalinnak!

Anna Halkabban, kihallatszik!

Sógor Akkor inkább énekeljünk, például azt, hogy *(és rágyújt, rágyújtana a nótára):*
Befordultam a konyhára,
Rágyújtottam a pipámra...

Mari néni Fiam, most ne! Majd ha Jóska itthon lesz!...

Anna Jaj.

Sógor Bocsanat! *(és sírva öleli Annát, Mari nénit)*

Kisgyerek Anya, ki az a Sztalin?

Anna Mondtam, hogy a gyerekek előtt ilyesmiről ne beszéljete! Mindnyájunkat elvisz az ávó. *(a gyerekeknek)* Fiam, a felnőttekre tartozik! Inkább menjetek ki még egy kicsit játszani; az udvarra ne menjetek, ott még nincs rend, még beleestek valamibe, de a folyosón játszhattok. Csak öltözzetek föl! Lányom, segíts nekik...

Anikó *(fölugrik, viszi ki a gyerekeket a házból)* Gyertek, aranyaim, jobb lesz nekünk a levegőn!

Keresztapa Lányom, Matyival mi van, mikor szerel le?

Anikó Elég soká, csak nemrég ment el...

Anna Nyolc hónapja. De te a heteket, napokat is számo-lod...

Keresztapa A szerelmes lánynak mi az, mintha tegnap lett volna, nem, lelkem, galambom? *(nevet és megöleli a lányt)*

Anikó Nem olyan sietős. *(vörösödik el)*

Anna Ennek nem. *(ingatja kétkedően a fejét)*

Sógor Tényleg megnőtt a lányotok! Nemrég még a térde-men játszott... Csak el ne csavarja a fejét valamelyik legény.

Anna Megvan ennek a magához való esze!

Keresztanya Neked is megvolt, amikor Jóska első szavára igent mondtál, ahelyett, hogy a 110 holdat válasz-d, ne a 21-et!

Sógor Sokra ment volna vele! Látod, 25-tel is lecsukják az embert, ha nem bírja fizetni az adót, a beszolgalta-tást. Ha megússza, mert lemond a földről, beadja a téeszcsébe, legalább a házuk megmarad, meg még disznót is vághatnak, egyet engedéllyel, a másodi-kat már feketén. De akinek 110 holdja van, csak volt, mert ma már senkinek sincs 110 holdja, úgy elvették mindtől, mintha sose lett volna semmije! Tanya, állat, gép, föld, kereskedés, kocsmá, műhely, minden, de miden a Holdba szállt! A vörösök Hold-jába. Hogy szakadna rájuk az ég!

Mari néni Ne káromkodj, fiam, Isten megbünteti ezért őket.

Anna Jóska-t szerettem, nem a ti Miskátokat. Neki való-ban többje volt, többet örökölt volna, de mi lett az egész-ből?! Ha hozzámegeyek ahhoz, akit becsültem, de nem szerettem, most özvegy lennék.

Keresztanya Jó, jó, nem azért mondom.

Sógor Özvegy?

Szomszédasszony Nem hallottad? Szökni akart, az ávó-s lelőtte. Azonnal meghalt. Haza se hozták, ki tudja, hol kaparták el.

Sógor Édes jó Istenem.

Szomszédasszony Nem tudtad?

Sógor Nem!

Keresztanya De a több föld mégiscsak több élet! Ha ma nem is, de holnap! Azt hiszitek, örökre maradnak? Amerika hagyja? Fittyfenét.

Jani Amerika le van szarva.

Anna Hogy beszélsz?

Keresztanya Hallod, te aztán nem vagy valami bőbeszédű, de ha egyszer megszólalsz... Tán te is beléptél a 'DISZ'-be? Ott tanultad a nyugatiak szidalmazását? Megáll az ész. Egy gazda, börtönbe csukott, akarom mondani, fogolytáborba hurcolt gazda fia az amerikaiakat szidja. Ahelyett, hogy velünk együtt fölszabadítóként várná őket!

Anna Nagyon jól tudod, hogy minden gyerek úttörő meg DISZ-tag. Nem húzhatják ki magukat.

Sógor Még jó, hogy fölverték. Az én lányomat kizárták, kulák ia-fiának ott nincs keresnivalója, förmedtek rá. Szegény nagyon elanyátlanodott. Nem győzőm megnyugtatni.

Jani Amerika igenis le van... ejtve! Maguk azt hiszik, hogy segít nekünk? Az orosz szívesen fölváltaná, de csak hogy ő legyen itt is az úr!

Keresztanya Anna, Anna; ha a gyereked is így beszél, velünk mi lesz?

Jani bácsi *(be)* Ne politizáljatok, hagyjátok abba! Semmi értelme. Nekem elhihetitek. Mit értem én is azzal, hogy Moszkvát lőttem?!

Jani Maga Moszkvát lőtte?

Jani bácsi Moszkvát, Leningrádot, egész Oroszországot!

Mari néni Vegyétek el előle a boros üveget, ne igyon anynyit. Fejezd be, Jani, fejezd be!

Jani Moszkva alatt is jártak magyar csapatok, nemcsak a németek?

Anna Mi ez a zaj?

Jani bácsi Lövik a házat! Mint mi akkor Moszkvát...

Másik unoka Tényleg Moszkvát?

Jani bácsi Nem is Budapestet! *(és nagyot hahotázva öleli magához az időközben köré gyűlő kíváncsi lurkókat)*

Keresztapa Érdekes, ezt meghallja a süket tüzérje! *(utal arra, hogy Jani bácsi igen hangosan beszél...)*

Jani bácsi Hogy-hogy 'süket tüzér'?!... Ha te lőttél volna azokkal az ágyúkkal... Rakok a tűzre. *(sértődötten kimegy)*

Keresztanya Hallod, itt tényleg lőnek! Olyan hangot hallok...

Unoka *(berohan, még elkapja a beszélgetés végén elhangzottakat)* Dörög az ég! *(s már ott is az egész csapat süldő legény rokongyerekek, bejöttek a kertből, ahova a folyosóról kiszöktek)* Hahaha! Bruhaha. Hihihihii??? Hehehe... *(halkan a társainak:)* Visszadobálja a szomszéd a fél téglákat... Huhuhu!...

Józsika *(a konyhából csak be-benéz, segít az asszonyoknak)* Kinevetitek a felnőtteteket? *(és lekever egy nyaklevest az első útjába kerülő fékezhetetlen suhancnak)*

Keresztapa Na, akkor mi megyünk! *(mert a pofon az ő fiát érte)* Öltözködjetek, indíts haza. Majd otthon számolunk!

Anna Ne siessetek, a sütemény még eztán jön! Rétes, hájas, kóttos... Nem sértődtél meg?

Keresztanya Mi? Ugyan... De ahol verik az ember fiát, minek maradjon?

Marci *(belép)* Jó étvágyat kívánok! Látom, lemaradtam a

toros vacsoráról... Hívott, szomszédasszony, hívott vacsorázni, de nem eléggé, ezért előbb otthon elrendeztem a dolgokat, segitettem anyáméknak, és a végét csak elkaptam! *(és már le is ült, szed magának sült húsból, sült kolbászból, a sült hurkából nem, s bár senki sem kínálja, már falja is, s hogy jobban csússzon, boroska...)*

Keresztanya Hallottátok?! Mehetünk! *(majd halkabban megtoldja)* Itt már semmi szükség ránk. Ahol ez a piszok is megjelenik, nekünk semmi keresnivalónk. Hallod, Annus, hallod, hogy paktálhatsz le ezekkel a mocskokkal? Ő volt az egyik verőlegény, amikor nagybátyádat a B-listázáskor a Városháza előtt véresre korbácsolták...

Anna *(halkan)* Hogyne tudnám, gané alak, de tőle kértük kölcsön a disznópörzsölő gépet, a miénket egy hete elkérte a komámasszony és még nem hozta vissza. Rádadásul nincs, aki leszúrja a disznót, ő azt is vállalta, böllérkedett...

Sógor Álompusztán van Károly sógor?

Marci Állampusztán; mármint hogy arra tetszik gondolni. Amúgy nem ott van, máshol. Munkatáborban, ahol egy kicsit megdolgoztatják! Nem árt a kulákjának egy kis kétkezi dolog. *(és csak falja, falja házigazdáék sültjeit, hozzá a savanyát, friss kenyeret, mellé bort rogyásig)*

Jani Takarodj innen! *(és az asztalon fekvő hússzelő kést fölkapva áll Marci mellé)*

Mind *(fölpattanak)* Jaj! Ne! Fogjátok le! De gyerekek...

Anna Fiam, tedd le a kést. *(a fia keze lassan lehanyatlik)*... Élezni akarod vinni? Hagyd, majd holnap... Tényleg elég tompa; nem vettétek észre?!

Sógor Nem.

Marci *(fal még egyet, nyelint rá, száját törli, föltápáskodik)* Ezt még megkeserültek. Így bántok azzal, aki segíteni akar nektek... Látjátok, így bántok a proletárokkal. Ezért érdemlitek meg a sorsotokat. Ilyen hebehurgyán... Öcskös, tedd le azt a bugylibicskát, nem ijedek meg tőle... Hagyjuk. Anikó, bocsánat. Majd máskor... Berezelek egy taknyostól. *(és a késes fiút otthagynva kióvakodik a szobából)*

Keresztanya 'Proletár'... Hallottátok? Minek adja ki magát? Ebből akar megélni... Hogy az apja elitta azt a földet, amit örökölt... A feleségéét is! Ennek valóban nem maradt semmi. A nagyapja még rendes gazdaember volt. Ide jut a világ, mi lesz velünk?... *(öltözködik)*

Anna Jani, teszed le azt a kést?! Megörültél, ránk hozod az ávéhát?... *(elveszi tőle, pofon vágja a kölyköt)*

Mari néni Fiúk, holnapután az első dolgokat, hogy pörzsölőt rendelték Gál bádogosnál!

Nénje Ha nem vették el tőle a bádogot, hogy Sztalinvárosban abból öntsenek vaskohót...

Sógor Bilit...

Keresztanya Haha, jól monddod, 'Sztalinváros' kell ezeknek, nem 'bádogosműhely', 'kisipar'!... Biliacél!... Gyerünk. *(bekap még egy falatot)*

Józsika Más se kellett... Nincs elég bajunk! Jani, Jani, olyan hirtelen az öcsém.

Jani Apám szétveri a pofáját, ha valamelyik szerettéről így mer beszélni. *(kakaskodik még mindig a fiú)*

Jani bácsi *(időközben visszajött)* 21 hold 45 négyszögöllel kuláknak minősítik az embert. Hogy mit ér, hány

aranykoronát, csak másodsorban számít, első... hogy velük tartasz-e? Józsika jártatta a száját, hogy ő be nem lép a kolhozba! A komonisták már a kolhoz szótól megvadultak, ez a Marci gyerek különösen. Csoport, termelőszövetkezet, téesz, téeszcsé, és nem 'kolhoz'! Mire utalsz, fiam, azzal a kolhozozással? Csak nem arra, hogy mi a szovjeteket utánozzuk? Vedd tudomásul, hogy vagy beléptek, vagy tönkreteszünk titeket. Így ugatott ez a takony szomszédgyerek. De nem ideeszi így is a fene? Mert Anikóra fáj a foga.

Keresztanya Anikóra?! Ezt még nem hallottam. *(ül vissza nagykabátostul, és vesz még egy kicsikét)* Meséljete.

Anna Nem, mert semmi alapja. Innen nem kap menyaszszyont!

Keresztanya Annám, ti túlzottan alkalmazkodtok, aztán lám, ugyanoda juttok.

Anna Alkalmazkodnánk, ha lenne mihez. Mert ezek... Kiszámíthatatlanok.

Jani Beszámíthatatlanok.

Keresztanya Látod, fiam, ezt már szeretem. DISz ide, DISz oda, te mégiscsak apád fia vagy! *(elismerően törli meg a száját)*

Keresztapa A DISz-ben sokan vagytok ilyen karakán magyar gyerekek?

Jani bácsi Hagyjátok békén! Elég volt. Ezt kérdezted '44-ben a nyilas bátyádtól is? Jóccakát! *(és távozik)*

Mind *(paff)*

Jani Pista bácsi nyilas volt?

Anna Kisnyilas. Nem számít. A 'divat'-ot követte. Meg valamit remélt.

Sógor Nem ő, a cselédei rabolták ki a sarki fűszerest, amikor elvitték őket; összegyűjtötték a városban a zsidókat.

Keresztanya Ebből elég volt. Jóccakát! Isten áldjon benneteket. Vigyázzatok magatokra. Ezt a komcsigyereket meg... többet ne engedjétek közel magatokhoz! Óvakodj a gonosztól... Ammen. *(el a családjával, közben még megtoldja:)* Ilyen szomszéd mellől én elköltöznék... Jézusom!

Mind Isten áldja! Isten veletek! Jó éjszakát... Szép álmokat!

Sógor Erre a jó kis csipős kolbászra?! Sült húsrá...

Mind Haha.

Keresztanya Meglátszik ezen a 'disznótoron', hogy a gazda rablánccon van. Máskor harmonika, nóta, jókedv... És a végére a fél társaság spicces!... Na, Isten veletek.

Mind Jóccakát!... Jóéjszakát!... Jójszakát... Jóéjt... *(mind el)*

Anna *(hangja kívülről)* Egy kis kóstoló... Neked is... Ezt anyádnak küldöm... Roziéknak is!... Tettem bele egy kis májast, töpörtyüt...

Mind *(hangok)* Mi egy hét múlva vágunk... Köszönjük!... Aranyos vagy!... Duplán visszakapjátok!... Nem kétszer, háromszor...

Mari néni *(visszajön, elkezd a rendcsinálást)* Szegény fiam ma mit vacsorázhatott? Egyáltalán adtak neki enni? Reggelire meleg lötty, amit kávénak vagy teának neveznek, délben valami katyvasz, este annyi se, csak az éhkopp. Hallom, verik is őket. Hogy nem bünteti meg őket az Isten... *(sírdogálva rakosgat)*

Jani *(visszajön, segít mamájának)* Rájuk gyűjtöm a párt-házat!

Mari néni Jaj, fiam, csak azt ne! Mindnyájunkat kivégez-
nek... Különben is: az unokanagybátyádé volt!

Anna Józsi, gyere haza...

Szín: őrbódé és környéke (éjszaka)

*(a háttérben, a föllegek helyén, alul szögesdrót keríti a három
templomtornyot)*

Matyi *(oldalán puská, holdvilág, papír a kezében)* Írt Anikó! Nézzük, mit... *(olvassa)* „Kedves Matyi! Nagyon hiányzol”... Ez hiányzik nekem... „Apám a múlt héten hazajött a fogságból. Nem ismertünk rá! Amikor elment, majdnem nyolcvankilós volt, most a hatvanat ha megüti. Csont és bőr. Ráadásul összeszedett valami betegséget, mert köhög, mintha a tüdejével lenne valami.”... Figyeljünk, közben nehogy ideegye a fene az egyik csencselni akaró ruszkit; a múltkor is majdnem lelőtte valamelyiküket a szobatársam. Davajgitár nélkül jönnek, üzletelnének. A szerencsétlenjeinek fölkapik az álla, olyan kevés ennivalót kapnak. Az ember megsajnálja őket. A kaszárnyájuk nappal idelátszik... „A szomszédokat, Varga Pista bácsit elvitték, valami Álompusztán...” ...Állampusztán... „...kötött ki.” Tudom, volt neki vagy 150 holdja. Egy ideig a tyúkólban lakott, a bátyja meg az üres istállóban, mert a teheneket, lovakat mind elvitték. Kígyósházán élő unokatestvére házába a Fő téren a tanács, a rendőrség és a párt költözött. Pali bácsi tanyája elé 21 fogatot rendelt a 'pártotok', kitelepítés! Pali bácsi ta-

lán egy fogattal mehetett Kutas alá egy félig romos házba, amit meghagytak nekik. Az asszonynak a két kicsi gyerekkel, mert az apjukat elvitték. Börtönbe került, 'Álompusztára', mint kulák és szabotőr. Szabotálta a beszolgáltatást? Nem volt miből fizetnie, mert mindenét elvették. Ha lett volna elég pénze, valahogy, méregdrágán, összevásárolhatja, van, aki vonat tetején utazza be a fél megyét, csak hogy megszerezze a beszolgáltatandó mennyiséget gabonából, húsból, de úgy sem sikerül neki, mehetett az is... 'Álompusztára'. Pali bácsi apjának még 210 holdja volt, de eloszthatta hét gyereke közt, így ő 30-at jussolt. De virágmagot, zöldség vetőmagot termelt a legnagyobb cégnek, Kellneréknek, elég jól megszédte magát. A két keze munkájával, eszével, ügyességével, talpra esettséggel. Na, az nem kell ennek a rohadt komcsi bandának... „Keresztanyámékat is kilakoltatták. A lánya, Panni állapotosan mehetett anyjékkal világgá. A férje Pestről hazajött, segédmunkás a borfeldolgozónál, rohagált kocsiért, hogy legyen mivel elszállítani az ingóságait a tanyájukról...” Várjatok csak... „A bűtört a városban egy rokon házába kocsiszínbe rakták, hogy ne ázzon. Bement a tanácsházára. Hova szüljön a felesége, hova? – kérdezte. Itt maga ne fenyegetőzzön, mert mehet Állampusztára!... Keressen magának lakást, kapta meg Péter.” ...Keresek én nekik, tudom Isten... „Keresztanyám apjának nincs örököse, az ő Hosszú utcai házába költöztek. Egy konyhán három család: ők, az öreg gazda, meg a 'kulák' tulajdonos nyakára telepített szegény család

a nagy gazdaházban.”...Tőlünk csak azért nem vettek el eddig semmit, mert 15 magyar holddal még nem minősül özvegy anyám ’kulák’-nak. Még ha apám nem esik el a fronton, ő fölhozhatta volna a családot apránként, egyik darab földet a másik után vásárolva... Aki dolgoz, aki törekszik! Ahogy a gazdaféle... Aki nem a kocsmában üti el az időt, nem! Hajt, inaszakadtáig, 20, 50 holddal is!.. Aztán: minek?... Hogy rohadnának el! Anikóék a 21 holddal már bajba kerülhetnének, ha az apja a vállára tudná venni a gazdaságot; de már nem fogja; mehetnek a kolhozba. A fiúk meg, érzik, menni kell innen. Jóska Pesten gyári munkás, Jani gimnazista. Anikó marad majd otthon, ő marad ’paraszt’? ’Parasztmenyecske’, kereskedelmi iskolai végzettséggel? Vagy továbbtanul?... Lenne az enyém! Lesz... Ezeknek meg adok én ’Álompusztát’... A kispap reménye, hogy 18 mázsa búza teremjen, a koca tízet fialjon... A remény, hogy gyarapodhat! Na, a téveszcsével oda minden. Oda ló, oda tehén, ház, föld, gép, kocs, szekér, minden. Padlássöprés, a gyerekek oroszóra, moszkoviták. ’Templom’, ’hittan’... Aki persze előrelátó volt, időben szétosztotta a földjét a gyerekei közt, így egyikük sem került kuláklistára. 25 hold vagy 350 aranykorona fölött kerül bajba az ember. Meg kevesebb is, ha túl ügyes: a föld mellett van még egy kis vegyesboltja, netán kocsmája, esetleg eredetileg valami ipart is kitanult, hát műhelyt nyit, mint például Karcsi bácsi a sarkon: kitanulta a cipész mesterséget is, maga mellé ülteti felsőrész készítőnek az asszonyt, befogja a fiát vagy segédet tart,

és máris burzsujnak számít!... A másik kis mézár-széket rendez be a városszéli telek végében; hogy legyen mit elvenni tőle, miért lecsukni... Pedig csak szeretne megélni, családjának kenyeret adni! Netán még egy-két családnak... Szólj rá, édes jó Istenem, arra a bokorra, ne zörögjön így, mert tudom Isten, úgy odapörkölköl!... Némelyik pökhendi tiszt, agyalágyult tiszthelyettes, mocskos ávos tiszt nem azzal szórakozik, hogy az őrhelyén elszenderülő katonai kezéből kivesszi a fegyvert, ráfogja, és már kíséri is egyenest a fogdába, hogy onnan vigyék a katonai bíróság elé! Az hiányzana nekem... Próbálja meg valaki kivenni a kezemből a fegyvert... Szítavá lövöm! Fölszólítás nélkül. Aztán már mondhat, amit akar... Zsenyka, a ’polgármester asszony’ elvtársnő mondta egy nagygyűlésen; kíváncsi voltam rá, elmentem, mit ugatnak a kommunisták. Azt röfögte: „Gyűlölni kell a kulákat, az ellenséget, és ha a terménybegyűjtési munkához gyűlölettel fogunk hozzá, akkor el fogjuk érni eredményeinket!”... El, el fogjátok érni az első száraz fát!... Mi köze a magamfajta kispap reménye a nagygazdához, tőkésekhez, gyárosokhoz, bankárokhoz, mi?! Semmi. A magamfajtahoz húzok. Ahhoz, aki a két keze munkájával keresi meg a maga és a családja kenyerét. Ha nincs saját földje, ha másfél holdat örököl, ha húsz holdja van, akármennyi! Nem az számít, a becsület. Az nem kell ezeknek... Ahogy a Veréb utcában, az osztálytársam apjéék, akik abban a kis nádtetes házban laktak! Láttam, sokszor mentem hozzájuk játszani; jó széles előttük az utca, ked-

vünkre focihatunk, nem rúgjuk ki senkinek az ablakát. Láttam: vett két választási malacot, meghizlalta, s vagy mindkettőt levágja, vagy az egyiket eladja és a pénzből megveheti a jövő évi hízőnak való malacokat, hogy ruhára is jusson, meg maradjon valamennyi!... *(megint előveszi a levelet)* „Anyám sokat küszködik, de elég jól bírja. Én meg ahol tudok, segítek. Azt mondják, szinte vétek a Keribe járnom, utána úgyis bekötik a fejem, minek nekem állás?!”... Jól gondolják; de azért csak tanulj. Bekötöm én, egy életre. Ha hazaengednek szabadságra, megkérem a kezét. Lassan végez, csak nem tartják korainak... „Nemcsak tanulni, dolgozni is szeretek, nem félek semmitől”... Persze, ebben a világban nem árt egy kis bátorság. Mellettem nem lesz mitől félned. Még ezektől se!... „Várlak haza! Szeretettel Ani”... Ani, és nem Anna, Anikó. Ahogy csak én hívom. Ezzel árulja el magát? Hogy engem választ?... Állj, ki vagy?! *(kapja föl, szögezi a sötétből elővakodó váltásra a fegyverét)*... *(majd halkán, magának)* Még itt sem hagyják az embert álmodozni egy kicsit...

Szín: szőlőhegyi pincesor

(háttérkép: a három templom körül a kerítés szőlőkaróból, rajtuk géppisztoly)

Tiszt *(az általa vezetett őrvárattal a havas szőlőhegyi pincesoron halad, az esti szürkületben is világít a hó)* Azt mondták, erre kell jönnünk. Tizenkettő, tizenhárom...

Katona *(Matyival kissé lemaradva)* Te, Matyi!...

Matyi 'Matyi, de nem Rákosi'!...

Katona Haha!

Matyi Halkabban... Ti hányat szoktatok vágni?

Katona Kettőt mindig! Apám borbély, anyám minket nevelt, etette a jószágot, rendezte az otthoni dolgot; majd beleszakadt! Negyvenegy éves, de már egy foga sincs. Három gyerek, meg ez a robot... Inkább ötvennek néz ki... Az első a tél elején, karácsony előtt, a másikat a tél derekán, januárban, hogy egész télen legyen mit a család elé tenni. De, tudod, hogy van, 'Több nap, mint kolbász'! Én elvagyok kolbász nélkül, de az öcsém tízóráira sose ette meg a zsíros kenyeret! Vagy kolbász, netán hús, de a vastag kolbász az igazi! Vagy semmi! Pedig hogy futná mindennap fél szál kolbászra... Ma már ennyi az adagja. Már ha megszalad neki és anyánk nem veszi észre. Mert képes kilopni... Amíg van. Mert mostanában hamar elfogy. Nemcsak azért, mert megnőttünk.

Matyi Jó firma lehet a testvéred.

Katona És ti? Évente hány szalad neki nálatok a késnek? Te gazdagyerek lehetsz...

Matyi 'Gazdagyerek'... Lennék, ha lehetnék. Ha nem nyomorgatnának bennünket... Mert, ahogy emlékszem, meg ahogy az öregek emlegetik, a háborúig jó sora volt a kisgazdának. Már ahhoz képest, akinek nem volt semmije. Az ember megkapaszkodhatott valamiben! A föld. Te érted, mit jelent, mit ér. Magát az életet. Kenyér, falat kolbász... Fürt szőlő, pohár bor... Traktort is vezetek, ha leszerelek, szeretném megtanulni a gépszerezést is, hogy teljesen a

magam ura legyek. Mert ha nem nyomorgatnának, már saját traktorunk lenne... Beszolgáltatás a háború alatt is volt, csak akkor nem az oroszoknak vitték, a német igényeit kellett kielégíteni... Disznót kettőt, hármat vágtunk, amíg apám itthon volt. Elvitték katonának, a háborúban ott maradt, azóta jó, ha egyre, nagy néha kettőre futja.

Tiszt Maguk ott hátul mért maradnak le?! Utánam, a hétszességit.

Matyi Értettük...

Katona És ha csak ugrasztanak bennünket, főhadnagy elvtárs? A följelentő rosszat akar a szomszédjának, vetélytársának? Láttunk már ilyet.

Tiszt Katona, jegyezze meg: itt csak én pofázhatok! Csönd legyen, még meghallják, hogy jövünk és eltüntetjük a nyomokat! Akkor aztán baszhatjuk. És nem 'besúgó'-tól, hanem névtelen levélből értesültünk a közellátási bűncselekményről.

Másik katona (*magának*) Disznóvágás nyomait eltüntetni... nem akármí! Sok disznótort átélt már a tovaris...

Tiszt Mondott valamit?!

Másik katona Nem, semmit, főhadnagy elvtárs! Csak csöndben kifújtam az orrom...

Tiszt Persze kivágtad a cselédkönyvet! De annak nyoma marad, és azzal leleplezzük magunkat! (*kuncog, eltelve a humorától az ávós tiszt, és maga is bemutatja az orrfúvást 'orosz módra'*)

Másik katona (*még halkabban, valóban csak magának*) Na, ennek sem volt gyerekszobája...

Katona Mért, neked tán volt?

Tiszt Mondtam, hogy pofa be! Tartásatok a pofázmányotok, mert megugrasztjuk ezeket a csaló gazembereket!... Nem a mi dolgunk a feketevágást elkövetők üldözése, elkapása, tettenérése, kihallgatása, törvényszéki megmérése és dutyiba zárása, de mit lehet tenni? Távol, közel seholy illetékes – a rendőrünk elég gyöngökező, szinte 'ezekkel' tart! –, majd én rendet csinállok, tudom isten! Nem vágunk csak úgy sutyiban sertésjóságot!

Matyi (*valóban csak magában*) Disznót, te disznó... (*majd hangosabban, hogy hallja az elvtárs is*) Feketevágás, fuj!

Katona Még ha te is kapnál egy kis kóstolót!

Tiszt Körtepálinkával kezdve az egészet... Aztán jöhet a kolbász!

Másik katona Kolbász!... Mi is kapunk?

Tiszt Kaptok egy frászt. Ha hozzá mertek nyúlni, megnézhetitek magatokat. Kell a Népköztársaságnak.

Katona Annak nagyon.

Másik katona Hogy rakná belé...

Matyi (*igen halkán*) Meg nem mukkanok, mert elevenen lenyelem az 'elvtársat'... Méghogy bűn, ha valaki enni akar... Vágni, mert éhesek a gyermekei...

Tiszt Nem motyogunk, elvtársak!... Az a pince nem a mi pincénk?

Másik katona És, főhadnagy elvtárs, a borukat megkóstolhatjuk?

Tiszt Hogyne, majd kvaterkázunk a közéletellenességével! Adok én nekik... De nektek is, ha nem fogjátok be, még valaki fölébred a pincesoron a részegségéből és fut riadóztatni a feketevágókat,

zugpálinkafőzőket, fegyverrejtegetőket, népellenes összeesküvőket, magát a sötétben bujkáló imperia-
lizmust....

Matyi Fúj.

Tiszt Hogy mondta, katona?!

Matyi Mondom: fúj. Mert én is utálok őket, főhadnagy elvtárs.

Tiszt Az más, honvéd bajtárs. Akarom mondani, elvtárs.

Matyi Hagymás.

Tiszt Nem értem.

Matyi Kozmás.

Tiszt Nekem itt ne motyogj, beszélj érthetően, hangosabban, a kutya úristenit!

Matyi Így valóban észrevesznek bennünket, főhadnagy elvtárs.

Tiszt Ja; igazad van. Honvéd, mondom, kuss legyen!

Matyi Lenin erre, arra. *(halkan, hogy ne értse az elvtárs)*

Tiszt Nem megmondtam?

Katona ..ez? *(szagol bele a légből)* Akár az is lehet. Valami erős cefreszagot már előbb éreztem, de nem mertem szólni.

Tiszt Nyilván akkor, amikor a pálinkát kezdtük emlegetni! Hahaha... *(nevetgél megint, igaz, halkacskán, az ávós, hogy neki milyen humora van)* Na jó, nemcsak a körte, de a szilva, a barack...

Matyi Amelyik a-val kezdődik.

Másik katona A törköly-, a meggy-, a bodzapálinka...

Tiszt Bodza nincs is!

Katona Állítólag néhol azzal is sikerrel próbálkoznak!

Matyi 'Micsurin'.

Tiszt Azt elhiszem, attól az is kitelik! Hogy mit nem tudnak

a szovjet elvtársak ott a tajgában!... Rendben, Matyi honvéd, ezért a mondásáért kap két nap eltávoztást!

Matyi Két nap? *(halkabban)* Azt hittem, dutyit... Az eltáv nem elég arra, hogy vissza is érjek. Egy nap oda, egy vissza az út. Legalább még egy nap kell, szabadság, hogy egy kicsit otthon lehessek.

Tiszt A jó édes anyád szoknyája mellett, vagy a szomszéd lányé alá bújva...! Arról szó sem lehet. De majd megtárgyaljuk. Ha megoldjuk ezt a harci feladatot! De, honvéd elvtárs, az előbb jól feleltél! Ezért megjutalmazlak. Pláne, ha sikerül elkapni ezt a mocskos csavargó kihágó üzért a disznájával... És ha hozol nekem egy kis szilvapálinkát! Mert az a kedvencem. Abból mit ne tudnék meginni... Na, hozol, vagy se?!

Matyi Főhadnagy elvtárs, tisztelettel jelentem, egy demizsonnal hozok!

Másik honvéd Én kettővel, ha kapok egy hét szabadságot.

Katona Én meg...

Tiszt Elég volt, fiúk, a bratyizásból! Amit megmondtam, kész. Figyeld, elvtárs, az utat! Ott valami mintha...

Katona Valóban...

Matyi Hogyne, kutyaszar.

Tiszt Jaj! Hogy az a... Letakarítod! Honvéd elvtárs, ahogy visszaérünk a körletbe, nekiállsz, letisztítod, tisztára sikálsz, fényesre kúrod és úgy teszed az ajtó elé! Értem?!

Mind Értettem! ...főhadnagy elvtárs!

Tiszt Akkor jó... De ha jól számolom, az már ott az a pince... Csak csöndben! Csitt, a kurva életbe.

Matyi Már Sztalin elvtárs megmonda.

Tiszt Még a végén elszalasztjuk.

Katona A nyulat.

Tiszt Azt, a szájba vágott öreganyádat...

Matyi (*magában*) Még a végén kiderül, hogy tényleg nincs humora a főhadnagynak... Csak teszi magát. De azt ügyesen... Élvezi a hangját... A 'jókedvét'... Csak egyszer el ne vegyem neki... Kár, hogy eddig éleslövészetten még nem kerültem a hátába... A fronton könnyebb lenne, de oda tán mégse kívánkozzon az ember...

Tiszt Na, ez az! Halkan, majd én előremegyek!... Második honvéd, megkerülöd a pincét, nehogy másik kijáratra is legyen, ha találsz valami gyanúsat, maradsz, figyelsz, de löni nem kell, csak ha menekülőre fogják a dolgot! Innen élve senki sem futhat el! Csak úgy, a büntetést megúszva... lepuffantod, mint a nyulat! Jól mondtad, nyúl... De a cél, ne felejtsetek: nyakon csípni őket! Ami ennél is fontosabb: a hús, a zsír, a többi disznóság lefoglalása! Mindent viszünk! Semmit sem hagyhatunk. Feketén vágták, engedély nélkül, úgyhogy az a legkevesebb, hogy mindent elveszünk tőlük! Semmit sem hagyunk nekik.

Katona A vajlingot is visszük? A húsdarálót, a belet, a...

Tiszt Pofa be, arról nincs szó! Ilyenkor marhulni? Várjál csak, érjünk haza, tudom isten... Álljon, honvéd, a helyére!!!... Akkor minden rendben, tudják, honvédok, mi a teendő?!... Csitt... (*s mintha az elvtárs izgulna a legjobban*)

Matyi (*fegyverét szorítva, magában, magának*) Már Lenin megmondta, ahogy a 'szemináriumon' hallhattuk, Sto gyélaty? Hát: ez. Kifosztani az embereket.

Katona (*halkan, oda*) Hallgass, te hülye!...

Matyi (*suttogva, társának, félre*) Nem hallja, eltelt az 'akciójával'...

Katona Elnék el, de, figyelj...

Tiszt Akció: in-dul! (*és belöki a boros pinceajtóját*)

Mind (*be a betört ajtón a prэшház előterébe*) Föl a kezekkel!... Ne babráljon... Aggyisten!

Szín: pince belső előtere

(báttérkép /a föllegekben/: a három templom gumibotkerítéssel, géppisztolyokkal)

Tiszt Kezeket föl! Adják meg magukat! (*s a tiszt mögött betódul a pince előtti prэшházi előtérbe az őrjárat*)... Gazduram, tegye le azt a kést, mondom: föl a kezekkel!

Paraszt (*elejti a kést, amivel eddig az asztalon lévő húst aprította, és fölteszi a kezét, ahogy a felesége is, aki szintén a szűk helyiségben tüsténkedik*) Jaj... Szent Isten...

Parasztíú (*kiszaladna, az anyja lökte az ajtó felé, de nyakon csípi*) Ne bántson, bácsi, nem csináltam semmit! Ne...

Tiszt 'Nem csináltál semmit'; te valóban nem, te még kiskorú vagy, de amit apád, anyád elkövetett... Azért bizony felelni kell!... Na, csak tartsa fönn a kezét, 'gazduram', a 'gazdasszony' nemkülönben, állj, vagy lövök?! A bitang mindenét ennek a kulák világnak, engedély nélkül zabálni akarnak, a városi meg haljon éhen? A munkásemberek a városban éheznek, a kulákok meg dúskálnak az efféle javakban... (*és*

már lökné is le a húst az asztalról, borítaná föl a béllel teli vödröt a lábával, löné szét az egész kócerájt a tiszt elvtárs a nagy-nagy dühében dühögve)

Katona Főhadnagy elvtárs, a hús kell a népgazdaságnak...

Tiszt Kuss... Akarom mondani igazad van. *(és igazít egyet az antantszóján)*... Akkor most árulják el, mit csinálnak itt? Tán nem akarják letagadni, amit mindkét szemünkkel látunk? Ő is a két szemével *(mutat sorra katonáira)*, meg ő is a két szemével. Az már hány szem is?... Na, mit?! *(szögezi a 'gazda' mellének a pisztolyát)* Hogy robbanna föl ez az egész kulák bagázs! Meg különben is, szerencsétlen, miért nem kért vágási engedélyt?

Paraszt Meg sem kérdezte, hol az engedély... És ha lenne? Mert igenis van! *(bátorítja magát az első ijedség után)*

Tiszt Nem szemtelenkedünk. A bejelentő világosan a tudunkra adta...

Paraszt 'Bejelentő'.

Tiszt Nem bratyizunk, és főleg nem pofázunk! Akkor, hol a vágási engedély, hol van?! Mutassa, nagyokos.

Paraszt Elfelejtettük kihozni.

Tiszt Haha... Beküldjem valamelyik katonámat a 'szülői házba' a faluba, hogy elhozza?

Parasztasszony Inkább ne.

Paraszt Nincs!

Tiszt Nem megmondtam?! Szóval engedély nélküli vágás... Kimeríti a törvényt...

Matyi Majd még felsorolja...

Katona Ha tudná...

Paraszt *(kezd fölcusúdni kábulatából)* Százados elvtárs,

mi nem kulákok vagyunk, nekünk semmink sincs, csak a kis házunk a kicsi udvarral, ahol ezt a disznót fölneveltük, a kicsi kertünk, ahol megterem a családnak a zöldség, gyümölcs... Ha engedéllyel vágunk, a beszolgáltatás elviszi a zsírt, az asszony akkor mivel főz, a gyerekeknek mit kenünk a kenyérére?! Százados úr...

Tiszt Talán elvtárs, nem?! Ideje lenne megtanulnotok... Bár igazad van, engem te csak ne 'elvtársazz', nektek én Úr vagyok!

Parasztasszony Úgy is néz ki. Úgy viselkedik, mint a háború előtt az uradalom hajcsárja.

Tiszt Meg se hallom, mert még rosszabbul jársz, asszony! Velünk nem lehet kukoricázni! Ávós fiúkkal...

Matyi Hallod, ez ávós!

Katona *(egymás közt, halkán)* Volt... Valamit csinált, ide-tették. Most ezért akar mindenkin túltenni. Mit gondolsz, mit kap, ha ez a feketevágás dolog jól sült el? Kap még egy csillagot. Nekünk meg adnak két hét jutalomszabadságot...

Matyi De hát ez a rendőrség dolga volna! Még a végén mi szorulunk miatta. Csak mert a parancsát követjük.

Katona Nem kell betojni, valahogy kimászunk belőle.

Matyi Csak emberileg is... Mert ebben részt venni!

Katona Igyekszünk, nem?!

Tiszt A paraszt sunyi, egy szavát sem szabad elhinni! A parasztnak a bőre alatt is zsír van... Majd mi tesszünk róla!... És ez a szőlő, préházzal, nem a ti-étek?! Hogy lenne saját szőlője, pincéje nincstelen zsellér embernek?! Hogy lenne!? A legszívesebben szétpofoznám ezt a bitang kukák népséget! Úgy

hazudtok, mint a vízfolyás... Azt mondják, a paraszt mindent kibír!

Matyi Ebben igazad van. Csak nehogy megunja... *(mondja, magának)*

Paraszt Nem a miénk, nagybátyámé!

Tiszt Nekem meg Rócsild az unokabátyám!... Mit hazudsz?! Úgyis utánajárunk, és akkor még csúnyább vége lesz a dolognak. Belekevernéd a drága kulák nagybátyádat is?! Menni akartok mindnyájan Recskre, a Hortobágyra? Vagy csak Pentelére egy kis kényszermunkára?! Mi?!?! Kubikolni valamelyik 'erőműhöz'.

Parasztasszony ...meg a négy gyermekünk, akiknek enni kell adni! *(szóval meg az asszony, leejtven föltartott kezéből a disznó belsőségeit, könyörgésre veszi)* Százados elvtárs, magának is van családja, vannak gyermekei, vagy ha nincsenek, van anyja, vannak testvérei, és biztos nem bankár fia tetszik lenni...

Katona Nem százados, főhadnagy. *(unja meg a 'századosozást')*

Tiszt Tényleg nem gyáros az apám. Csak asztalossegéd a városban. De ez nem ide tartozik!...

Matyi Eredetileg ő is azt az ipart tanulta ki. Ha kitanulta volna! Mert akkor nem itt rontaná a levegőt.

Katona Ingenyelőként jobban érzi magát. Más nyakán, államén, pártén, akárkién, csak here módra... Ne kelljen dolgozni! Csak ütni. Mert ő a 'munkásosztály vasökle'. *(mondják, mondják, magukban)*

Matyi Halkabban...

Tiszt Hagyd el, menyecske... Nem ez a lényeg! Ember, a lényegre! Ne hadoválj itt nekem! A feketekereskedelemről beszélj, mert hogy biztos a feketepiacra

szánod, hogy aztán aranyra váltsd...

Matyi Jó, hogy nem azt mondd, „Hé, paraszt!” Mert ezeknek... Ha rajtuk áll, a lényeg semmit sem változott.

Paraszt ...aranyra? Ha ezt a disznót is elveszik tőlünk, éhen halnak a gyerekeink! Mehetünk világgá koldulni... *(majdnem sír)*

Parasztasszony Nem látod, hogy ezeknek nem számít, kit küldenek koldusbotra? Bankárt, gyárost, fölbirtokost, vagy ágrólszakadtat? Nem látja rajtunk, hogy olyan szegények vagyunk, mint a templom egere?! *(tördeli a kezét, s öleli a hozzábújó, rettegő kisfiát)*

Parasztfiú *(nekiugrik a tisztnek)* Nem csináltunk semmit!

Tiszt *(nyakon üti a gyereket)* Ez is jól kezd, ilyenekből lesznek az imperialisták kénjei. Erre tanítják a gyereket, erre!?

Matyi *(géppisztolyát fölemeli, majd, talán, mégse)* Mocskos állat!

Parasztasszony *(fölnyalábolja a fiát, magához téríti)* Gazemberek... Ehhez értetek, a gyöngébbet bántani! Tudom Isten, ha nem lennének itt az oroszok, nem lenne ekkora pofátok!

Tiszt Hallottátok?! Katonák, maguk lesznek a tanúi ennek az esetnek. Megnyugodhat, nénémasszony, maga is megy a dutyiba. És örüljön, ha megússza pár évvel! A testvéri Szovjetunió gyalázása miatt. Megáll az ész, így beszélni a fölszabadítóinkról... Ekkora hátlanságot, merthogy állítólag 'szegény' emberek, akiknek 'se ingük, se gatyájuk', de közben a sötétben itt dőzsölnek... Na, meg ez az, 'Isten', akkor már 'templom' is! Jó, hogy emlegetni tetszik. Aztán meg

szokta gyónni a bűneit a pap bácsinak? Azt is, hogy feketén vág disznót, megkerülve az állami hatóságokat? Meggyónja? Mert akkor holnap a pap bácsihoz vezet az első utunk, őt is elvisszük, mert ezzel lelepleztük, el tetszett árulni!

Parasztasszony Szűz Anyám!

Paraszt Ezt nem kellett volna...

Matyi (*alig hallhatóan, dühtől remegve*) Befogod a pofád!

Katona (*csak, hogy a másik hallja*) Ne örülj meg...

Másik katona (*betoppan*) Kint minden rendben, főhadnagy elvtárs!

Tiszt Az jó, mert itt nem! Maradj kint, őrködj. (*mintha higgadna*) Na, most mi legyen ezzel a cuccal? Nekem kell a disznó elszállításáról gondoskodnom?... Ti hogy vittétek volna haza a húst? Halljam!

Másik katona Igenis! (*és visszamegy*)

Tiszt Szóval nem árulják el... Katona (*mutat Matyi honvédra*), nézzen szét, mibe lehet a húst rakni! Egykettő... Te pedig menj, segíts összecsomagolni... (*és gumibotjával a parasztember hátára húz*)

Paraszt Jaj! (*összeesik*)

Matyi Te piszkos gazember! Azt bántod, akinek semmije sincs? Attól veszed el, akinek amúgy sem nagyon jut? Nesze, állat, nesze... (*és hatalmasat rúg a tisztbe, rámeleg, de a társa lefogja*)

Katona Ne örülj meg!...

Másik katona (*a zajra, kiabálásra beront*) Mit csináltok, megvesztetek?

Matyi Meg.

Parasztasszony Jaj, lelkem... (*ugrik a férjéhez segíteni*)

Mama (*bevánszorog a pince előterébe, kezében vödör, vál-*

láról lóg a bél) Mit csináltok, gyerekek? Hallottam valami zajt, meg nagyjából úgyis végeztem a bélmosásával, mert a sarat már kiürítettem, tisztogatni itt is tudom, nem fogtok kiszaladni a bűztől... Hát te, fiam, mi lelt?

Parasztfiú Látja mama, a katona agyonütötte!

Mama Mondom, a kakát kint hagytam. Ne félj, elástam.

Parasztfiú De mama, nem látja, verik apámat! (*ordít az öregasszony fülébe*)

Mama A kolbászt nem adom! (*és azzal a tisztre borítja a vödör belet*) Jó étvágyat! Majd eleszed az unokáim elől...

Katona Öreganyám!...

Matyi Inkább ápd a 'tisztedet'... Tűnjünk el, de gyorsan!

FÜGGÖNY

II. FÖLVONÁS

Szín: kocsmá előtt

*(a háttérben a 3 torony alatt gumibotkerítés,
némi kolbászmardékkal)*

Ivó előtti asztaloknál kopott munkaruhás férfiak iszogatnak, előttük a poros utca, túlfelől a mező; a csapszék melletti kerítésen föliratok: HAZÁNK NEM RÉS, HANEM ERŐS BÁSTYA A BÉKE FRONTJÁN! Tovább: A SORBA ÁLLÁSSAL IS AZ ELLENSÉGET TÁMOGATOD!

1. téeszcsés *(a csapszék előtt elhaladónak)* Gazduram, nem lenne jobb belépni a téeszcsébe?! Ilyen korán dologba menni, szántani, vetni... Nem fárasztó? Látja, a téeszben milyen jó dolga van a munkásembernek! A magángazda meg csak robotol, húzza napestig az igát...

Többi téeszcsés Hahaha! Bruhaha... *(röhögnek, térdüket csapkodják, sörhobos szájukat törölgetik, koccintanak a sörrel, meghúzzák, odaintenek a szekeren ekével a határba tartó gazdának)* Egészségedre! Pláne, ha belépsz... Hahaha... Gazduram, nem jobb így élni? Nem könnyebb együtt?!

Gazduram Aggyisten. *(biccent oda a jókedvű téesztagoknak a kocsmá felé, és továbbhajt, magában:)* Hogy fordulnátok föl. Dolgozni, azt nem szerettek. Naplopók.

1. **téeszcsés** Fiam, nem lenne jobb dolgod nálunk?!... *(kiált az apja után igyekvő gazdalegényre)*
2. **téeszcsés** Gyere, de akkor el kell költöznöd apádtól! A földet hozhatod, avval már beléphetsz, de nem lakhatsz egy földel alatt olyan személlyel, aki magángazdálkodó! Kulák, hogy magyarul mondjam.
- Többi téeszcsés** Úgy van! Jól megadtad neki... Jöjjön, szeretettel várjuk, kell a dolgos keze...
2. **téeszcsés** Hallod, jól mondod, 'kell a dolgos keze'... Hahaha!
- Többi téeszcsés** Hihihhi!... Erre inni kell... Igyál, betyár, múlik a nyár!
1. **téeszcsés** Nem tartasz velünk? Vigyázz, ha az ellenséggel vagy, pórul járhatsz. Ha otthon valamiért kitélik az esztendő, nem kapsz munkát, nem tanulhatsz tovább, ha bevonulsz, csak 'lapátos katona' lehetsz... Jól vigyázz! Nem ijesztgetünk, mi jót akarunk neked!
3. **téeszcsés** Mint a keresztapjának, amikor bevértük a fejét... Gyorsan alá is írta a belépési nyilatkozatot... Mennyit is hozott a közösbe? 40-et, 42 holdat?... Rohadna el a kulák fajtájuk.
4. **téeszcsés** Vagy rád gyűjtjük a házad!
1. **téeszcsés** Halkabban, ezt nem árulhatjuk el...
3. **téeszcsés** Marha vagy, mit jártatod a szád?! Iszol egy kicsit, aztán kiadsz bennünket.
2. **téeszcsés** Nagy baj nem lehet, a hatósági elvtársak megvédenek.
3. **téeszcsés** Az ávh-ra gondolsz?
2. **téeszcsés** Meg a többi népi demokratikus hatóságra, mindre, ami már a miénk! Igyunk a néphatalomra!
- Többi téeszcsés** Igyunk! Van mire, hálá istennek.

1. **téeszcsés** Nekem itt ne 'hálá istenezz', mert még valami baj ér.
2. **téeszcsés** Meglát a plébános bácsi.
- Többi téeszcsés** Bruhaha. Haha. Hi, he. Hü.
1. **téeszcsés** Halljátok, ettől be kell ganézni.
4. **téeszcsés** Be, én mondom.
3. **téeszcsés** Na jó, én megyek a hugyozóba.
1. **téeszcsés** Jó, hogy eddig bírtad. Reggel hatra be a téesz-irodára, munkára jelentkezés, jól beosztják az embert, hol a helye, hol fog aznap dolgozni, mi lesz a teendője, kimegy a megadott helyre, ahol a brigád már nekiállt, hogy kocsmanyításra a magunkfajta beleváló, téeszcsé-szervező szeszakán már vissza is érjen ide a tanyasor szélére, hogy el ne mulasszunk egy áldott téesz-percet sem... Egészségünkre!
4. **téeszcsés** A néphatalomra!
1. **téeszcsés** Ne marhulj, így ne beszélj! Ezzel nem szabad viccelni.
4. **téeszcsés** Nem azért mondom.
1. **téeszcsés** Tudom, velünk együtt ütötted, amikor ütni kellett a burzsuját! A kulákját persze. Csak ma már kevésbé lehet abrikolni.
3. **téeszcsés** Azért még csak-csak.
1. **téeszcsés** Ha észnél van az ember. Most már, azt mondják az elvtársak, az értelem erejével kell meggyőzni a téeszcsétől óvakodó magángazdákat. Becsalogatni...
4. **téeszcsés** Tudod, isten, adnék én nekik...
2. **téeszcsés** Mint amikor hülyére vertük azt a gazdát...
3. **téeszcsés** ... hogy utána fölakassza magát.
1. **téeszcsés** Mondtam, hogy pofa be?!... Szerintem jobban

teszitek, ha visszamentek dolgozni, mert még valami örültséget csináltok.

2. **téeszcsés** Gazduram, hova siet, hova? A 'földjére'? *(szólítja meg a csapszék előtt elhaladó újabb gazdát, aki ijedtében biccenteni is elfelejt, nyakát behúzva igyekszik tova)* Tudja, meddig lesz még a magáé...
1. **téeszcsés** Hagyd el, nemrég halt meg a lánya, tüdőbeteg volt.
2. **téeszcsés** Akkor: Gyerünk a Leninbe!
3. **téeszcsés** Ezzel ne tréfálg... Tudod, mit kap tőlem, aki bántani meri Lenin elvtársat?!
2. **téeszcsés** Bántja a fene... Éppen, hogy örök életemben Sztalin-hitű voltam! Rákosié meg pláne! A feleségem nemrég azt mondta, ő a legjobban Rákosi elvtársat szereti! *(bukk, mondja közben)*
4. **téeszcsés** Erre inni kell! *(koccint a sörrel)*
2. **téeszcsés** Magyar ember sörrel nem koccint! Tudod, mióta?! Arad!!! Nem esik le?... A tizenhárom! Damjanics, tudod.
4. **téeszcsés** Az már a múlté, jóba vagyunk a román elvtársakkal. Ott is kolhozrendszer van!
1. **téeszcsés** 'Kolhoz', 'kolhozrendszer'?! Jó, hogy nem csajka, csajkarendszer! Egy elvtársam így merjen beszélni; akkor mit várjunk a tetves kulákfajzatoktól? Meg azoktól, akik szegény ember létükre az uszályukba kerültek? Mit?! Azt a hétszázát...
4. **téeszcsés** Jó, akkor nem koccintunk, de valóban, isten éltesen helyett inkább Rákosi éltesen! *(és körbekoccintja a söröspoharával a többi söröspoharat)*
1. **téeszcsés** Szóval, te mész kapálni, te a raktárba rakodni, te vetőmagot tisztítani, én meg irány a brigádiroda!

(észbekap, ki száll le a kocsirol: nem magángazda a magáéról, csak a kolhozelnök a kolhozéról)... Vigyázatok, itt van Elnök Elvtárs! Jól le fog bennünket barnítani. A déli verőn itt vakarjuk a hasunkat, iszogatjuk az egyre langyosabb sört! Kocsmáros! Ide gyorsan, de a leghidegebbet hozza, és ne négyet, mindjárt egy ládával, mert itt az elnökünk! Az pedig ha egyszer nekiáll...

Többi téeszcsés *(fölugranak székeikről, van, aki leesik róla, más nekidől a büfé falának, a kocsmárost meg kieszi végre a búbanat az odújából)* Hogy a fene vigye el... Beteszi a kaput... Akkor most igyunk, vagy ne igyunk?!...

Kocsmáros Mi a búbanat bajotok van?... Na, jó, itt a láda sör. Kitűnő Kőbányai. Ha megfelel elnök úrnak.

Marci Semmi 'elnök úr', üljetek vissza, veletek tartok! Eléggé kimerített az eddigi dolog, már szinte kész ideg vagyok. Az egyiknek az nem tetszik, hogy nincs mit ennie a fejőstehénnek, ezért keveset tejel, a másik nem tartja igazságosnak, hogy a kapálásért mennyi munkaegység jár, a harmadik meg majd-hogynem a pofámra jön, mert már hajnalban pálinkaszagú, és azt hiszi, hogy a maga földjét műveli. Hogy én abba ne pofázzak bele! Megáll az ész.

Kocsmáros Megáll.

Marci Kocsmáros, óvatosan. Azt hiszed, elfelejtettük, hogy ez a csapszék a tied volt?! „Tengerész”, vagy mi. Mert eredetileg az apádé volt, a tanyasoron egyedül ő tudott úszni, ezért ragadt rá. Tengerész volt Horthy alatt, még az Osztrák-Magyar Monarchiában, és amikor hazajött a háborúból, hadi érdemeiért, vitézi

tetteiért cserébe az ország fehér uraitól megkapta ezt az italműveket! Hogy aztán téged csak erőnek erejével lehessen erről lemondani. Persze 'önként' ideadtad. Oda, a földműves-szövetkezetnek. Nagyon jól tudjuk, hogy te ezt ma is a magadénak tekinted. Mint a legtöbb bűdös paraszt.

Többi téeszcsés ...bűdös paraszt! Az! Adni kéne...

Marci Úgyhogy óvatosan azzal az 'elnök urazással', még megütöd a bokád. Eddig megúsztad, de egyszer te következhetsz. Ha nem tartod a pofád!... Na, ide a sört! *(issza, egy hajtásra, eldobja, jön a következő)* Kitekadtam. *(azt is fölhajtja, az üveget hátravágja)*

3. téeszcsés A huzatod a régi. Tehát minden rendben! *(kacag vele az egész banda)* Haha.

Kocsmáros Tartom, tartom, bocsánat, ezer... *(és már be is fut a kocsmájába)*

4. téeszcsés Sietünk, sietünk, a temetők meg üresek?! *(rikant ki az útra az ott elhaladó kerékpáros öregúr irányába, az illető leesik a kétkerekűről, majd föl pattan, kalapját, kétkerekűjét, mindenét ott hagyva eliszkol)*

Marci Azért nem kell így rájjeszteni a vén kulákjára! Fiúk, az az idő lejárt. Most már másképpen kell az emberekkel beszélni. Elsőre szétosztottuk köztük a földet, másodjára nem sikerült mindtől elvenni, mert túl durvák voltak. Most jön a harmadik roham! Hogy minden a miénk legyen!

4. téeszcsés ...váltakoztak?...

Többi téeszcsés Minden! ...de minden...megforgatjuk a világot... Rákosi pajtással előre!

Marci Öreg, nem az úttörőben vagyunk!... Persze, szép volt, jó volt. De akkoriban cserkészetnek, majd le-

ventének hívták. Ha még emlékeztek rá!... Persze aki ennyit iszik... *(megint fölhajt egy üveggel)* Kocsmáros, nincs kétliteres söröd? Állítólag a németek úgy mérik. Isszák. Nem kell ennyit bajlódni.

1. téeszcsés Kocsmáros! Még egy láda... Fogj, mint a közösből a megszokottnál több fogyóeszköz.

2. téeszcsés Elvtársak, hukk, van egy óriási ötletem! Marci elnök az előbb emlegette a kocsmára eredeti, Tengerész nevét. Most meg csak annyi van kiírva, „4. sz. italbolt.”

3. téeszcsés Hukk, az jó lesz! *(és már föl is állna, ha tudna)* És mi legyen a neve? Te nagyokos.

2. téeszcsés Na, mi?! Hát SZABADSÁG, ELVTÁRSÁK!

Marci Ne babrálj ki velem, elég lesz a „Szabadság”! „Szabadság italbolt”... Kocsmáros!... Hol az a gazember? Már megint az imperialisták szekérét tolja?! *(megint fölhajt egygyel, nézi, nincs több a ládában)*

Többi téeszcsés Csapos!... Kocsmáros!...

4. téeszcsés Nem, csak a Szabad Európát hallgatja. Itt, mellettünk, elvtársi kontónkra.

Marci Hülye vagy, jobb, ha befogod. Ez nem vicc. Kocsmáros!!!... Ennek kényszermunkatábor lesz a vége.

2. téeszcsés Két év.

3. téeszcsés Legalább három, meg egy nap.

Kocsmáros *(kijed a csapszékéből)* Igenis, mit parancsolnak az urak, akarom mondani, az elvtársak? Mit hoznak még?

Marci Szerencséd, hogy öregapádnak szólítottál... Írd át az italműved nevét.

Kocsmáros Micsoda? *(úgy tesz, mint aki nem érti, nem jól hall; nyilván azt hiszi)*

Marci Jól hallottad. A „4. sz. italbolt” olyan semleges, a semleges pedig gyanús, nagyon gyanús! Ebben a mai világban állást kell foglalni, elvtársam, akarom mondani, Kocsmáros ’úr’. Szóval a mai szent naptól fogva legyen a neve „Szabadság italbolt”. Se több, se kevesebb. Ennyi!... Értette? Szépen kerít egy létrát és átírja.

Kocsmáros Én értem, de mit szólnak hozzá az elvtársak... *(félre, vállat vonván:)* Részeg persze volt éppen elég abban az ’átkozott’ és ’átkos’ rohadt kapitalizmusban is...

Marci Mi vagyunk az elvtársak, világos? Mi itt népgyűlést, sőt, falugyűlést, mi több, rendkívüli termelőszövetkezeti csoport közgyűlést tartva a helységünk határának e felében tevékenykedő Lenin Tszcs tagsága, úgy is, mint a jövő magyar szocializmusának a helybéli talpköve... így döntöttünk!... Gondolod, hogy ettől bárki elrettenthet bennünket?... Különben is, elfogyott a sör!... Előbb hozd az újabb ládával. Aztán folytatjuk az ’értekezletet’. *(a kocsmáros sebesen eliramlik, s kisvártatva már jön is, cipeli, amit cipelni kell e kegyetlen, a türelmünket próbára tevő időben)*

Kocsmáros Nem lehet! Akkor engem lecsuknak.

1. téeszcsés Na, nem Horthy-ítatónak kereszteljük el, mert akkor kapnál; nem is Sztalin-művek, az már van vasgyárban, nem is Elnök-ítató, mert még félre lehetne érteni; Szabadság!

Kocsmáros ...Szabadság! *(vágja magát haptákbba, majd észbe kap)* Rendben, utána nézek... *(el)*

More Halljátok, elvtársak, én elhúzom a nótátokat!... *(esik be a színre a korcsmai előtérbe a tanyasoron éldeglő*

cigányzenész a hegedűjével, és már hangol, gyantázza a vonóját)

1. téeszcsés Fiúk, megjött a more! A legjobbkor; elnök elvtárs, mi is a kedvenc nótád?

Marci Elfelejtetted volna?

1. téeszcsés A Föl, föl, ti rabjai a földnek... mellett, úgy érted?

Marci Pontosan. Nem is vagy te olyan hülye, mint amilyennek mutatod magad. Pláne így öt-hat üveg sör után... De remélem, munkaegységet nem akarsz ezért a napért elszámolni? És ti se?!

Többi téeszcsés Nem! ... Dehogy... Hogy gondolod... De elvtárs... A k- életbe...

Marci Nekem ti ne elvtársazzatok! Vagy együtt lógunk az első akácfán, vagy senkit sem lógnak föl! Értem?! Együtt, vagy senki. Akarom mondani, ha én lógni fogok, mert a néphatalomért áldozom az életem, a népi demokráciáért, értetek, ti kis hülyék *(már húzza is le a következő üveg sört, mert közben megérkezett az új szállítmány)*, ti is.

Téeszcsésék *(vakaróznak)*

Kocsmáros *(hozza a létrát, nekitámasztja az italművek oromzatának, előveszi a zsebéből az éppen kéznél lévő ácscerkát)*

More *(rázendít: úgy húzza, mintha a Száztagú húzná, s vállalja az előénekes szerepet is:)* „Akácos út, ha végigmegyek rajtad én...”

Többi téeszcsés „...Eszembe jut, egy régi szép emlék...”

Marci „...Nyár este volt, pacsirta szolt a fán...”

2. téeszcsés „...madár dalolt a fán...”

Többi téeszcsés „...dalolt a fán...”

Kocsmáros *(csak írja, rója ákombetűivel a lenini szocialista igazságot: „Szabadság, elvtársak!”)* Nna, ezzel is megvolnánk... *(kászálódik le a lajtorján)* Ha nekik ez kell, hát tessék. De hogy mit kapok érte...

More Három és fél év. Legalább!

Többi téeszcsés „Nyár este volt...”

Rendőr *(be)* Mi lesz itt, parasztlázadás? Világos nappal, amikor a nép földjét kellene művelni, mi ez a ribillió?!

Többi téeszcsés „...cigány”...

Rendőr *(észreveszi az italbolt új cégérét)* Lázítunk, lázítunk?! „Szabadság, elvtársak!”?! Jó, hogy nem „Kitartás, jön Szálasi!”... Na, megálljatok csak... *(előkapja a pisztolyát, a levegőbe lő; észreveszi, kik mulatják ottan az időt; az elvtársak akkor már mind a porban hevernek)* Elvtársak, ti itt? Ti vagytok azok?!... Mi lesz ebből... Mért nem szóltatok?!

More Hát már ez is baj? *(cidrizik a roma)* Én csak elhúztam az elvtársak nótáját...

Rendőr Te, bibás, el. Ők is a magukét...

Szín: Anikóéknál

(3 templomtorony, áttűnő kolbász-gumibot kerítés)

Kertes ház előtt: utca, kiskapu, kert, tornác.

Anikó Levél jött Matyitól? *(fut ki a kapuba)*

Postás Már megint nem, sajnálom. Apádnak jött valami. *(átadja)*

Anikó Postás bácsi, mi lett az elődjével, akit évek óta nem látunk! Mindig meg akartam kérdezni...

Postás De jól emlékszel... Pedig jobb lenne nem firtatni!... Neked, lelkem, elárulom, amikor Sztalin meghalt, örömeiben azzal szórakozatta az embereket, hogy KELETRŐL OLYAN DÖGSZAGOT HOZ A SZÉL... El is vitték, azóta sem látta senki.

Anikó Ajaj, szegény, eljárt a szája!

Postás Annak el. Én is jobb, ha befogom a csőröm! Na, szervusz, galambom...

Anikó, Jó napot, postás bácsi, hozzon máskor is levelet! Hátha én is kapok...

Postás Meglátod, fogsz kapni! Szerelmeset!

Anikó Börtönből? *(harapná el)*

Postás Nyugalom, bogaram, mindennek megjön az ideje. Ezeknek... nemsokára végük...

Anikó Bár a próféta szólna postás bácsiból!

Postás *(visszafordulva)* Hallottad, mi lett Marcival, miután leváltották? Ti mindig jóba' voltatok.

Anikó Volt a halál! Kerülget, de ki nem állhatom. Tudja, Postás bácsi, hamis abban az emberben minden... Azt hiszi, nem tudja mindenki, hogy...

Postás Mit? Mondd nyugodtan.

Anikó *(elsápad)* Csak azt beszélnek róla, hogy... Egy szavát sem szabad elhinni!

Postás Hogyne, mert besúgó... Nyilván azért van új állása, nem is akármilyen. Tanácselnök a hetedik határban... Holló a hollónak nem vájja ki a szemét!... Na, isten álgya, kisasszony. *(azzal elkarikázik)*

Anikó Jártatom a számat... *(üt a szájára, indul befele)* Anyuka! Itt a posta, apának írt a barátja, megismerem az írását. Tudja, akivel együtt volt Szibériában.

Anna Az hiányzik, hogy megint fölmenjen a vérnyomása. Nincs elég bajunk?... Azt hittem, Matyid írt. Csak nem felejtett el? *(félre)* Csak nem verték agyon...

Anikó Hogy felejtett volna... Apánk megfélelgetett rólunk, amikor négy évig nem írt, mert nem írhatott? A hét év alatt két levele ért haza... Szerencsére a bajtársai hírt hoztak róla. Hogy él, hogy nagyon hazakészül...

Anna Szegény apádat a téeszcsében leteszik a fogat-ról, mert nem bírja. Pedig milyen erős ember volt! A fogával vitte föl a padlásra a zsák kukoricát. A fogság tönkretette. A háború... Legyen átkozott, aki odaküldte, meg aki nem eresztette haza! *(neki-állnak kukoricát morzsolni)*

Anikó És mi lesz apával? Hol fog dolgozni? Valamiből meg kell élni... Lassan végzek a Keriben, munkába álllok, és nem lesz semmi baj, majd én gondoskodom rólatok! Tejben, vajban fürdetlek benneteket...

Anna Józsika is, amikor kicsi volt, lehozta volna nekünk az égről a csillagot... Most meg Pesten kulizik. Jaj, lányom, nem szorulunk mi még rá, csak magadról tudj gondoskodni! Alapozd meg a jövődet, találj valami jó állást, és előbb-utóbb kerül rendes férj... Vagy már biztos vagy benne?

Anikó Férj?... Nem kell elkapkodni.

Anna El nem... Ha akarnád, se tudnád.

Anikó Nem.

Anna Rács mögött a szerelmed!... Biztos, hogy jól választottál? Mi lesz így veletek? Nehezebb helyzetbe kerülsz, mint én voltam hét évig, amíg apád távol volt. Egyedül kellett helytállni! Három nevetlen gyerekkel...

Anikó Annyira azért nem voltunk nevetlenek...

Anna Annyira nem, de minden lében kanál igen! Különösen kis Jani; de téged se kellett féltetni, egyszer még a nagyfiú Marcit is fejbe vágta! Majdnem betörted a koponyáját. Attól lett beléd szerelmes?

Anikó Ezt ne mondja, anyám!... Marcinak a nevét se hallom szívesen. Utálatos alak. Hazug, hamis. Még a szagát se szeretem!

Anna Ez az; lányom, ha rossz a szaga... *(nevetnek)*

Anikó Nem úgy értem!... Valami nagyon ellenemre van benne. Már a megjelenése. Viselkedése. Tartása. Hogy sunyi! Hozzám dörgölődzne, mindig meg akar fogni. A múltkor mondtam neki, fogdossa az öreganyját, azt a fogatlan vén banyát!... Jól megsértődött, mert nagyon odavan a nagyanyjáért.

Anna Nem kell tanulni menned? Nyugodtan fejezd be, az most fontosabb. Hogy jó jegyeid legyenek, mert akkor könnyebben kapsz majd állást!

Anikó Nem biztos, hogy az számít. Könyvelő, bérelszámoló, bármiféle tisztviselő sokfelé lehet az ember. Még a mi 'kommunizmust építő szocializmusunkban' is! *(haha, nevetnek)*

Anna Ne ne vess, meghallja Marci!... Tudod, milyen rongy alak.

Anikó Anyám emlegeti, mire föl nem ideeszi a fene: nézze, ott jön... Hogy az a... Épp ő hiányzott... Anyám, mennem kell tanulni! Nem vagyok itthon. *(elrohan, be a házba)*

Marci *(teljes mértékben kiszállván a nagy fekete kocsiból, amiben segít neki a pilótája, a ház felé tart)* Aggyon isten, komámasszony! Aggyon a jó isten... Hogy

vannak, hogy vannak, hogy ityeg a fityeg?... *(dől be a nagykapun, mert a kicsit kicsinek érzi)*... Jól láttam, Anikó is itthon van?

Anna De megemberesedtél, fiam... *(félre:)* ...Hogy tépné ki az ördög a nyelvem...

Marci Tesz róla az ember. Hiába, a lehetőség... Tudja, ángyomasszony, mennyit nyomorogtunk mi az elmúlt rohadt Horthy-fasizmus alatt, hát most egy kicsikét megerősödtem, ha egyszer már van mit a tejbe aprítania a magamfajta szegénylegénynek.... *(csak jön, jön, befele)*

Anna Ángyod neked a komádasszony mindjárt megmondom micsodája... Na, kerüljön beljebb, fiam, ha már egyszer *(félre)* ideevett a fene.

Marci Hogy tudnék ilyen kedves unszolásnak ellenállni... Kocsis, akarom mondani, sofőr elvtárs, kerüljön beljebb, asztalhoz hívnak bennünket...

Pilóta Rendben, elnök elvtárs, csak előbb elnézek anyámhoz, tudja, a szomszéd utcában lakik. *(el, kocsis, az őszülő hajú sofőr)*

Marci Jól van, fiam, menjél csak... Anyám, mondja, az embere idehaza van? Régen láttam! Amióta hazajött a szovjet paradicsomból, ahol, hallom, jól tartották, mert ép bőrrel megúsza... Azt is mondják, mázsáról fél mázsára fogyott... Csont és bőr volt, igaz?

Anna Nyolcvanról ötvenötre... *(félre)* ... Rohadnál meg... 'Anyád' hogy van, hogy van?...

Marci Köszönöm, meglehetősen, kendék után hozzá nézek be. Látja, néném, maguk az első! Ami nem akármilyen... Persze, Anikó...

Anna Szóval megéheztél... 'Anyádnál' jártál? Jártál? Akkor?...

Marci Arra tetszik gondolni, hogy ott már egyszer jólaktam? Nem, csak az önök tisztas asztala után... Amit, remélem, az én tiszteletemre... Anikó fog megteríteni!

Anna *(félre)* 'Terülj asztalkám', az kéne neki... Ehhez szoktak ezek! Ehhez szoktatták magukat. Na, hogy a fene essen belétek... Anikó, még mit nem! Kapsz a pofádra apánktól... Meg Matyitól, ha hazajön!... *(immár hozzá:)* Hallom, fiam, megint fölvitte az Isten a dolgot?! Föl?...

Marci *(végre leül, a hasát beljebb tolja, neki magának sem tetszik, hogy kicsikét vastagodott)* Hogy a csudába ne... Mit gondol, szomszédasszony, olyan fából faragtak engem? Hogy csak úgy beadjam a kulcsot? Majd ha bolondgombát eszek... *(kacarászat fölszabadultan, majd körbeszaglász:)* Mintha sült kacsa combjának az illatát érezném!

Anna Kacsahús szagát érzed, valóban. 'Anyád'-tól hozza ide a szél... *(magában:)* Mint pár éve Sztalin dögszagát a keleti huzat... Az apja nem kitette a házukra a fekete lobogót? A vén tökéletlenje; akkor is részeg volt... Az anyja még rítt is... *(vendégének fordulva)* Látom, szépen el tetszett helyezkedni, Isten hozta. Aztán mi szél, mi szél... *(félre)* viszi el... vinné, de nyomban! Mi szél...

Marci Hozni hozott, nem is akármilyen. Kiskegyednek elárulom, öreganyám...

Anna Öreganyád a térded kalácsa! Beszélj tisztességesen. Erre tanítottak otthon?! És a tisztelet?

Marci Vigyázzon, hogy beszél velem, mit mond anyámra, apámra... Nem bántásból mondom, Anna néni,

nem! Magukat... Tudja nagyon jól, mindig nagyon szerettem!

Anna Tudni tudom, ti vittétek el apámat, amikor egyszer azt találta mondani, hogy úgy hazugság ez az egész rendszer, ahogy van! A „Szabadság, elvtársak!” italboltból... Nem onnan vitték el?... Hiába mondtam neki, hogy ne járjon oda, mindenféle aljanépség közé, aztán, ha beszik az ember, pláne az ilyen vénség, már nem tudja, mit lehet, mit nem. Legénykedni kezd, hogy ő kiveri onnan, ki az italboltból az összes kommunistát! Ki is verte... a rendőr a fogát. Egy foga sem maradt.

Marci Miről karattyol itt néném magában? Azt hiszi, nem hallom? Nem emlékszik, hogy a népi rendőrségnél kezdtem? Éppen ez volt a szakmám! Szinte az első! Mert ahogy fölszabadítottak bennünket, egyből oda álltam! Be a népi rendőrségre! Az elején még flintánk sem volt, kolbász, akarom mondani, gumibot sem, csak egy jó darab husáng, azzal adtunk a rablóknak, fosztogatóknak, népellenes uszítóknak, amerikai kémeknek, katonaszökevényeknek... Akarom mondani, azoknak, akik hazaszöktek a mi engedélyünk nélkül a Szovjetunióból.

Anna Ezt eddig nem tudtam, szóval azokat is... És az apám?!

Marci Uszított az öreg. Tudom, többet ivott a kelleténél.

Anna És amikor ti isztok 'többet a kelleténél'?... Azután kiemelés, magasabb polcra helyezés következik?!

Marci ...de kimondta végre, amit gondol!... Azt tetszik képzelni, nem tudtam, mi motoszkál a maga fájtá fejében? Meg hogy mit érez az összes gazda? Kis-

gazda, középparaszt, szegényparaszt, sültparaszt, töketlen parasztja, zsirosparaszt, lábszagú paraszt, valamennyi büdös parasztja?! Mert valójában kulák valamennyi, akárhány holdja vagy aranykoronája van vagy nincs!!! Nem az számít. A lélek! Az. A szabad ember. *(kibúzza magát a széken, jól érzi magát, na, ezt jól megaszonta, ez már döfi!)* A lélek, néném, a lélek...

Anna Ámen.

Marci *(megijed)* Mármint a test után; mert ugye első az anyag, aztán a szellem... Azt hiszi, nem tudjuk?... Nekem akarják bemagyarázni, amikor itt éltem közöttük. Ide születtem, ide, ebbe a gazdaházakkal szegélyezett tanyasorba...

Anna Szóval nektek mindent szabad.

Marci Tudja jól, nénémasszony, hogy az a „Szabadság italbolt” csak vicc volt. Persze az elvtársak félreértették. Másodjára viszont, amikor elmagyaráztam nekik, megvilágosodott előttük, minden a helyére került. Mint az osztályharc is.

Anna Nagyapád még kigazda volt. Jó tartású, kemény magyar paraszt. Itt, az Alföld kellős közepén. Ahol a paraszt, ha a maga ura, maga gazdája, meg tud állni a saját lábán. Ha belegebed, akkor is. Egy kis az, egy kis amaz – föld, jószág, fillére fillér, darabról darabra föld –, hogy toldja-gyarápítsa, évről évre gyarapodjon valamivel, hogy legyen min megvetnie a lábát! Maguk, 'elvtárs', ezt nem akarják! Ez nem tetszik. Hogy...

Marci Elég! Ebből az uszításból... De: meg sem hallom. A jövőendőbelim édesanyjával tán nem fogok összeveszni?

Anna ...van képed ezzel előállni? Épp most tettelek helyre... Nagypád, amikor elvitték a kolhoz szervezői a lovait, sírva nyitotta ki előttük a kaput, és éjjel hetekig az istállóba ment megitatni őket... Te meg... Hogy aztán apád a 'családtörténetben' feléd tegye szabaddá az utat: ami maradt, elitta, rosszfélékre herdálta!

Marci ...azt tán nem mondja, hogy „Kívül tágasabb!”? ...nem mondja komolyan. Mikor lesz a lányának tanácselnök kéréje? Soha a bűdös életbe... Nézzé, anyám...

Anna Az kéne!... Rab kéréje van.

Marci Matyi megkérte a kezét?...

Anna De meg ám!

Marci A börtönben.

Anna Ott!

Marci A börtönben nem járt, tudom; a börtönből?! Mikor még levélben sem tudja, mert nem írhat. Írni írhat, ha nem is annyit, amennyit akarna, de úgysem továbbbítják. Továbbbítják, de 'máshová', 'más kezébe', 'más olvassa el'! Az illetékes.

Anna Honnan tudod? Talán te?...

Marci Honnan, honnan. Mit nem tud a magamfájta a tapasztalataival, a maga kapcsolataival...

Anna Persze, a rendőr múltad. Ávós...

Marci Jobb, ha befogod a pofád. *(kezd föltápaszkodni)*

Anna Nocsak, 'lánykérés'? Jól nézünk ki. Ha ezt a nagyapád, nagyanyád hallaná... Kitagadnának! Nem, nem tagadnának ki, csak jól elnáspágnának. Tudom Isten, megkeserülnéd.

Marci Azt tényleg nem szerettem. Amikor nagyapám elővette a szíjostort. De hagyjuk. Maradjunk a tárgy-

nál. Nem fogok megsértődni, azért is kimondom: Kérem Anikó kezét!

Anna Tőlem kéred meg? Tudod, mi a rend. Majd ha itt lesz a gazda is.

Marci 'Gazda'... Hallom, már a lovat sem tudja tartani, rendre kitörnek a kocsija elé fogott paripák, a fogatot beviszik az árokba, majdhogynem fölborultak a múlt héten is... Még jó, hogy nem fogják rá a szabotázszt, akkor ő is megnézhetné magát!... Szép kis család; lassan minden férfi megjárja a börtönt... Gondolhatna a fiaira is.

Anna A fiaimat hagyd békén! A lányomat is. Takarodj innen.

Marci Ezt nem gondolja komolyan.

Anna Ez az utolsó szavam. Mehetsz Isten hírével!

Marci A lányát meg sem kérdezi?

Anna Nincs itthon.

Marci ...ezt hogy fogja meggyónni? ...hát idáig jutott... Már hazudni is ilyen könnyen tud. Fejlődőképes a nyanya...

Anna Hogy mondtad?!

Marci Pardon, úgy általában mondtam. Nem 'anyám'-ra értettem.

Anikó *(kijön, arcán kíváncsiság)* Jó napot! Magát meg mi szél hozta?

Anna ...fújta. Fújja el.

Anikó Egy kis vizet, szódát hozzak?... Mert borunk nincs, mostanában pálinkát sem tartunk...

Anna Újabban. Merthogy nincs. Nincs miből, mire föl! Elvitte az 'osztályharc'. A prés.

Marci Néném...

Anna Menni készül.

Anikó Üljön még le egy kicsit, rég láttuk! Meséljen, hogy megy a sora? Hallottuk, tanácselnök lett a szomszéd megyében, igaz? És ez már döfi, látszik, hogy jól tartják, apám sem volt ilyen jó darab, mielőbb elvitték a háborúba...

Marci (*kibúzza magát, hasát megint be*) Jól megy, na! Mert hát igyekszünk! De minek ez a hivataloskodás, Anikó, mi tegeztük egymást, nem emlékszel? (*puszilná, ölelné*)

Anikó Nem oda Buda, erről nem volt szó. De egy pusztit kapsz.

Marci Jaj nekem.

Anna Köztulajdonba akar venni.

Anikó Hogy érted, anyám?

Anna Ahogy mondom, közös tulajdonba. Be a közösbe!

Anikó Ne bolondozzon, anyám! Azt hogy lehet.

Anna Lehetni lehet. Pedig nem szabad! Nem lenne. De 'ezeknek'. Ha az iskolában még nem tanítják is.

Marci Meg se hallottam!... Arra utal az édesanyád, hogy elődeink egyike-másika kissé félreértette a markszizmus-leninizmus-sztalinizmust...

Anna A sztalinizmust hagyd el.

Marci Anyámnak igaza van, szóval az -izmust félreemagyarázva úgy vették, hogy mindent szabad. Azaz, hogy minden nő közös. Nemcsak a föld, a gyár, a bármi, a nő is.

Anna Milyen jól tudod.

Marci Mert művelődik az ember. Olvas ezt-azt.

Anna 'Marxizmus-leninizmus-sztalinizmust'.

Marci Igaza van, rosszul mondtam. De nem ez a lényeg! A lényeg, hogy.

Anikó Hogy értik ezt a 'közös nő'-t? Hogy nekik is kolhozba kell állniuk?

Marci Nem 'kolhoz'; téesz, téeszcsé, csoport, közös!... Mindegy. Szóval.

Anna Ne kerüljessük a forró lepényt: közös a nő! Hogy mindenki használhatja szabadon... Bocsánat, lányom, de ez az igazság. 'Ezek' így vették. Amikor még szabadon, nyakló nélkül tehettek. Ezért kellett az előző, mármint Marci előtti téeszelnöknek is mennie, mert nőkolhozot akart csinálni a mi tanya-világunkból. Minden nő az övé! Meg az elvtársaié... Marci, te nem voltál köztük?! Valld be... Egyikőtök, ha már nagyon sokat ivott, KOLBÁSZKÖZTÁRSASÁGRÓL álmodott. Álmodik – álmodott – a nyomor... A ti testi-lelki nyomorúságotok.

Marci Én még ahhoz, akkor, túl fiatal voltam.

Anna Éppen hogy. De hagyjuk.

Marci Jobb is. Térjünk a tárgyra! Anikó, én...

Anna Miket mondok... (*keresztet vet, majd folytatja*) Akkoriban Juliska nénéteket 'kétnormás spiné'-nek hívták, mert kapott munkaegységet az aznap elvégzett kapálásért, másikat azért, amit a brigádvezetővel a raktárban végzett 'édes kettesben', persze mert kényszerítették... Volt 'háromnormás' is, aztán egyszer ezek ketten összeakaszkodtak itt a tanyasoron, hogy melyiknek akkor miért kettes, miért hármas... (*megint keresztet vet magára, majdnem ríva fakad*)

Marci Ilyenekkel traktálja ezt a kislányt... Nem szégyelli magát, Annus néni?!

Anna 'Annus néni'... hordd el az irhátat. Kívül tágasabb.

Anikó Anyám, azért, mégis... Ez egy kicsit durva.

Jóska *(bazaérkezik; beteszi a kiskaput maga után, odajön a tornácra, ahol a vendéglátás zajlik nagyban)* Jól látok, fiam, Marci, te vagy? Mintha egy kicsit megerősöd-tél volna...

Anna Ez meg... Éppen távozni készül. Most tettem ki a szűrét.

Marci Én igen, mielőbb. Bocsánat, vár a kocsai anyám előtt, indulunk vissza.

Józsi Mért olyan sietős? Asszony, hozz egy kis pálinkát, tudod, a dugit, anélkül hogy eresztenék el ezt a régi jó barátot?...

Anna Épp az előbb emlegette, hogy milyen rossz bőrben vagy. Nem látott, de hallott rólad. Az 'elvtársai' vitték meg neki a hírt. Tán hozták neki Szibériá-ból is. Most csak innen, a harmadik megyéből. Mi az neki, egy ugrás! Kocsival. Hintót tetszett mon-dani? Mint egykor az urak, akiket úgy szidnak. „Vesszenek a zsidók és az urak!”, nem ezt kiabál-tátok? Te is, suttyó legényként. Neki a kastélynak; széthordtátok...

Marci Mennem kell. *(indulna)*

Józsi Anna, ne ugrassz, honnan tudott volna rólam itthon Marci?...

Anna Hagyjuk. Inkább arról beszélj, mi lesz a dolgod, ha nem bírod a fuvarosságot.

Józsi Bírni bírom, csak... Le akarnak tenni. Pedig nem... *(ugrik be a házba)*

Marci Igaza van, Jóska bátyám, ne hagyja magát! A ma-gunkfajta férfiember az utolsóig kitart. Na, min-den jót! Nem rezelünk be, igaz, Jóska bácsi?... *(el)*

Józsi Ez meg mi volt? *(jön ki a házból az üveg pálinkával, nem ért semmit)*

Anna Megkérte a lányod kezét.

Józsi És? És ti mit mondtatok. Le se ültettétek?!... *(leül, koccint magával)*

Anikó Még jó, hogy nem hallottam.

Anna Azt mondtam neki, hogy Matyi megelőzte.

Anikó Meg?...

Józsi Ne mondd... levélben?

Anna Lélekben.

Józsi De kapós vagy, hogy egyem a zúzátat!

Anikó Matyi... Matyival... *(sírva beszalad a házba)*

Anna Már csak ez hiányzott.

Józsi Ez. *(és meghúzza az üveget)* ... Ez itt, ez; itthon... 'Szibériá'-hoz képest... *(maga a mennyország, írva az arcára)*

Szín: Fő tér

(háttul a föllegekben a három torony, nemzeti zászlós kerítéssel)

Jó sokan a Színház előtt, a jelenet alatt fokozatosan megtelik a tér.

Matyi Anikót nem láttad? Azt mondja, idejön! Ők is sztrájkolnak.

Jani Jobban tenné, ha hazamenne... Nem lányoknak való multság ez... Nézd, nem a tankok miatt az a han-goskodás? Azt mondják, megint bekerítették a vá-rost. Még ma belépek a nemzetörségbe.

Matyi Én nem tehetem. Visszavisznek, és a végén le kell ülnöm az egészset. Nekem ennyi elég volt.... De az oroszról is. Meg ebből a mocskos bandából. Fúj, le velük! Le a vörös bandával!

Tömeg Rákosinak kötelet, Gerőnek se egyebet!... Vesszen Gerő! ...Nagy Imrét a kormányba, Rákosit a Dunába!... Lengyel–magyar barátság!... Ruszkik, haza!... Vesszen Gerő!... Éljen a munkástanács!...

Matyi Anikónak hogy tetszik a munka a Pamutszövőnél? Tudom, nem tanulhatott tovább. De majd most, ha fölszabadulunk! Elzavarjuk a bús francba ezt a koszos bandát! Le a kommunizmussal, éljen a szabad Magyarország! Éljen a haza...

Tömeg Magyar szocializmust!... Se kapitalizmust nem akarunk, sem kommunizmust!... Függetlenség, semlegesség, szabadság...

Hang a tömegeből De nem tetszene a jenkiknek meg a ruszviknak... 'Szabad Magyar Ország'...

Matyi Így igaz, éljen a szabad Magyarország!... Anikó? Hogy ízlik neki hajnalban kelni? Mert irodai munkára nem vették föl. 'Kulák' lánya hogy kellene oda? Gép mellé, nagylány!... Pedig nem is számítottatok 'kuláknak'.

Jani Nem, azért tanulhattam eddig én is, de a Keriben (*mutat a színház melletti épületre*) valaki 'véletlenül' x-et tett a személyi lapjára, az x-esekre pedig a teljes kiközösítés vár, se rendes munka, se továbbtanulás, se semmi; emiatt nem mehetett tovább. Apánk tiltakozott, de közben lejárt a határidő, már nem módosíthattak. Még jó, hogy nem vitték el. Különben is elég rosszul néz ki, félttem az öreget. Nem volt elég

a háború, a fogság, akkor most ez a forradalom... Nem érti, azt nem fogja föl, hogy magyar ember hogy lőhet magyar emberre... Ávós a nem ávósra, aki csak az oroszot akarja hazaküldeni...

Matyi A szülőanyja mellé.

Jani Oda... Különben is, Anikó azt mondja, nem fél a munkától! Egyelőre gép mellé vették föl – takarít a gépek között... –, de azt ígérték, pár hónap, és lesz hely az irodán. Hogy képzettsége szerint dolgozhasson.

Matyi 'Szocialista hazánk javára'.

Jani Arra... Most már szabadon... Más világ lesz itt! Le velük! Vesszen az ávó!...

Tömeg ...vesszen...

Helybéli (*melletttük páran beszélgetnek*) Egy napra egy kiló kenyér a háromgyerekes családnak! Úgy voltam, ki-megyek a határba és fölgyújtom a búzáinkat...

Másik helybéli A legszebb disznónkat akarták elhajtani a piszkok, apád rájuk zárta az ajtót...

Nő Nagyanyámnak krumplit se főzhetek! Bármit megeszik, de krumplit nem kér. Azt mondja, nem eszik több krumplit. Nagyapám Állampusztán üdült, tőle még a vetőmagnak hagyott krumplit is elvették az ávós vég-rehajtók. Csak amit eltettek télire a disznónak, hogy majd megfőzik a hízóknak... Azt ette évekig!... Ma már keserű neki a jó krumpli is. Egy életre...

További helybéli Nem csoda, megutáltatták vele. De ne féljen, asszonyom, majd mi rendet teszünk! Úgy el-zavarjuk az ávós bandát, hogy...

Másik nő Anyukám szülei Gerendáson, tanyán laknak. Annyira kitakarították a padlást, hogy lisztet, vek-

ni kenyeret apám hoz nekik Pestről. Apám szombat délben Pesten vonatra ül, este viszi nagymamának, tanyára. Mert sokszor annyi lisztje nincs nagymamának, hogy ő süssön.

Fiatl nő Adókivetés először, másodszor, nehogy valami nekünk is maradjon, aztán még a pótdadó! A piacon se tudjuk megvenni, amivel tartozunk. Elítéltként Állampusztán és Pesten egy építkezésnél dolgozott. Malter, mész ment apám szemébe, megvakult. Hazajött, következett a téeszcsé-szervezés. Csak meg kellett említeni Állampusztát: aláírt, nincs mese!

Tömeg Le velük! Takarodjatok... Halál az ávéhára...

Valaki Ne vaduljunk. Békés forradalom kell. Mi különbek vagyunk náluk!

Másik Igaza van, amíg nem lőnek ránk, mi sem fogunk rájuk lőni... Hol van Fekete? Feketét akarjuk!...

Harmadik helybéli Azt mondják, Feketét elvitték!

Helybéli Fekete Pált, a tanárt?

Harmadik helybéli Igen, a forradalmi tanács elnökét. Állítólag a laktanyába vitték.

Megint másik helybéli 'Vitték'... Vitte az ávó! Le az ávóval!... Ezért kell velük 'kesztyűs kézzel' banni?!...

Tömeg Vesszen az ávó... Vesszenek az ávósok... Le az ávéhával...

(Csepel tehergépkocsi, tele katonával, hajt lassan a színház elé. Leugrik egy katona, lenyitja a hátulját, a honvédek leugrálnak, puskát a tömegre szegeznek, a Csepel végéből géppuska csöve mered ránk)

Százados *(lép ki a vezető mellől a kocsiból)* Emberek, táguljanak... menjenek haza! Mit keresnek itt!... Ez lázadás!... Katonák, fölkészülni...

Tömeg Ti menjetek haza!... Ki hívott benneteket?... Ti is ávósok vagytok!... Vesszen az ávó... Le az ávéhával!... Hol van Fekete! Hol van Fekete!... Éljen Fekete!... Éljen Fekete... Adjátok vissza Feketét... Amíg ki nem szabadul, itt maradunk! *(közben a tömeg nő, a nekiszzegezett géppuskától nem szelídiül Csaba, vadul)*... Szabadságot akarunk, szabadságot akarunk... Ruszkik, haza! Le a kommunizmussal...

Diák *(kezében papírlapköteg, szórja a röpcsiket)* Itt a tizenkét pont! Pestiek hozták, a tanárunk diktálta le nekünk gépirásórán, írógéppel mi sokszorosítottuk... Tessék, ezt olvassák, éljen a szabadság!... „Szabadságot Magyarországnak!” „Az orosz menjen haza!” „Szabad választásokat!”...

Hang *(a tömegből)* Többpártrendszert, demokráciát!

Matyi *(odalép az egyik kiskatonához)* Fiúk, honnan jöttetek?

Kiskatona Vásárhelyről.

Matyi Lőni akartok ránk? Apádra ugyanígy szögezik a faludban az ávósok a puskát... Ránk durrantanál?! Ha az lenne a parancs. Ha a századosotok erre utasítana?! Lemészárolnátok bennünket?

Kiskatona *(tanácstalan, ijedt, leereszti a puskáját)* Hogy tenném...

Jani Gondolj apádra, a testvéredre, barátaidra! Rájuk is lőnél!?

Kiskatona *(a mellette álló másik kiskatonával egyetértésben)* Ha lepuffant a százados elvtárs, akkor sem.

Matyi Éljen a magyar honvédség! Éljenek a mi katonáink.

A honvédek velünk vannak! Bajtársak... *(magához öleli a kiskatonát, mire általános barátkozás a tömeg és a kiskatonák között, már egy fegyver sem mered a népre, a géppuska mögül is elugrik, le, közénk, fegyver nélkül az odaállított honvéd)*

Százados De emberek... Honvéd, vissza a helyére! Ez parancsmegtagadás... Ellenforradalom... Ennek csúnya vége lesz... De elvtársak! *(babrálja a pisztolytáskáját)*

Jani De százados úr, maga nem magyar?! Maga nem közülünk való? Nem ennek a népnek a fia? Kikkel tart, a megszállóinkkal? A megnyomorítóinkkal? Maga nem ávós, mint ott azok! *(int kezével az ávó szomszéd utcai székháza felé)*

Százados Én nem... *(több mint ideges, fél)*

Jani Magyar honvédtiszt, nem?! Akkor mellettünk a helye. A forradalom pártjára kell állnia.

Százados De én azt a parancsot kaptam, hogy... *(kezét leveszi a pisztolytáskáról)*

Jani Milyen parancsot?! Hogy szétlője ezt a 'söpredéket'? Mert mi utolsó aljanépség vagyunk, ugye, ellenforradalmi csöcselék?! Ahogy 'Gerő elvtárs' mondta...

Százados Nekem semmi közöm Gerőhöz!...

Matyi Azt meghiszem! Hogy lenne! Maga tisztességes magyar ember. Ugye?!

Százados *(vakarja a fejét)* Hát jó... De a parancs.

Jani Szóval? Elárulja végre, százados 'elvtárs'? Mire utasították, mit kell itt csinálnia? Velünk!... Az a géppuska ott a fedélzeten? Nekünk szánták a főnökei?

Matyi Mi az apja, munkás, paraszt? Netán tanító, tisztviselő? Nem magunkfajta ember maga is? Százados! *(a legszívesebben kirázná belőle a lelket, de nem ér hozzá)*

Százados Igaz, ami igaz... szegény ember fia vagyok! Azért szolgálom a néphatalmat... Tudod, fiam, mi járt nekünk a Horthy-világban? Jog: semmi, kenyér: alig. És pofa be!... Te ezt honnan tudnád, hogy értenéd... Mit jelentett nekünk a néphatalom, hogy a szegények kerültek fölüli, a nép vette kezébe a saját sorsát...

Jani A szegények vették át a hatalma... Elhiszi, százados? Hogy csaphatták be... Nem látja, kik vezetik ezt az országot?! Hazaáruló, moszkovita bitangok... Akik egy tál lencséért eladják az országot. A hazájukat?... Van ezeknek hazájuk?

Százados Kik tanították az ilyeneket, mint én is? Kik? Ha nem a kommunisták. Ők ültettek iskolapadba, apám még írástudatlan földműves volt, én meg tisztté válhattam! Emberhez méltó módon élhettek... a családommal.

Matyi A családoddal... Rájuk most ki vigyáz? Talán Rákosi, vagy Gerő, netán Marosán? Mért nem mész haza, nem otthon lenne a helyed? Védni a hazád! Mert az a te hazád, ha még van: a családod. Gyermekeid.

Százados Ne... *(antantszóját szorongatja)*... Remélem, nem bántják őket.

Jani Na, ha te itt belénk lövetsz, gondolod, elevenen megússzák? Megúszod?...

Tüntető Mi is szegény emberek fiai vagyunk! Gondolod, hogy csak ti, akik beálltatok 'Rákosi Pajtás' bandá-

ját szolgálni, ti képviselitek az elnyomott szegény magyar népet?! Az én apám is nincstelen volt, én is az vagyok, a fiam is az lesz, de nem állunk a hazaárulók, a népükre lövetők, népük kiirtására szövetkezők közé! *(és már rázni kezdené a századost)*

Matyi Ne... *(szelíden tesz rendet a vaduló tömegben)* Ne, emberek, mi különbe vagyunk ezeknél...

Százados *(ijedten)* Lehet, hogy igazatok van...

Tüntető Mi az a sapkáján? Vörös csillag?!

Százados ...az.

További tüntető Azt mi már a városban mindenütt lever-tük! Akkor most ez következik... Le a vörös csil-laggal!

Tüntető Vegye le!

Százados Én nem. De ha maga leveszi... leszedi róla...

Tömeg Le!... Le vele! Le a vörös... Hol van?!... Verd le a fejről...

Százados *(lassan leveszi a tányérsapkát a fejről, nézi, for-gatja, valóban ott a vörös csillag, mint jelvény)* Ezt?...

Tüntető Én le! *(és kikapja a tiszt kezéből a katonasapkát, le-tépi róla a vörös csillagot, elhajítja, a sapkát visszaadja)*

Jani Kár volt eldobni, eltehattuk volna emlékebe... Egyszer még muzeális érték lesz.

Matyi Szabadságunk jelképe.

Jani *(meglepődve azon, ki áll melléje)* Jól látom, sógor?!

Sógor Elkéstem? Valamiről lemaradtam?...

Jani Semmi, most jön a java! Megyünk a laktanyához, ahol tán ágyúval fogadnak bennünket az ávósok... Jön velünk?

Sógor Mi az, hogy!

Jani Mi van nénémmel?

Sógor Jól van, jól van; már annyira kiheverte a kolhozvi-lágot, hogy elment a papnak meggyónni, miket kí-vánt eddig a kommunistáknak! Eddig nem merte... Elhallgatta! Csak nekem istenelt, és közben hánytá magára a keresztet.

Matyi Akkor végre megkapja a föloldozást... *(haha, ne-vetnek)*

Sógor És itt? Hol tartunk?... Tegnap, amikor...

Jani Keresztapáméknál mi újság? Mi van velük? Örül, ke-resztanyám...

Sógor Nénéd nem akart elengedni, mert itt bármi megtör-ténhet, még közénk lövetnek, mint Pesten művelték ezek a mocskosok. Keresztanyád viszont... Ha nem jöttem volna, zavar!.. Keresztapád leesett a lábáról. A téeszben megrúgta a ló, de talán túléli.

Jani Nem hallottam róla... Még mielőtt szétkapták volna az emberek a kolhozot?

Sógor Épp egy héttel a forradalom kitörése előtt... A Hor-tobágyot túléltek, erre nem itthon történik vele va-lami? Édes Istenem.

Jani Majd benézek hozzájuk... Le velük, le az ávós ban-dával!...

Sógor ...meg hozzánk! Nénéd a kedvenceddel, dobos tor-tával fog várni! Csak szólj előtte...

Matyi 'Dobos torta'... Van még olyan? Maguk tényleg 'kulákok'.

Sógor Van annak, aki nem issza el. *(haha, nevetnek)* De ezzel ne viccelődj... Magát a 'kulák' szót is utálok; pofán vágom, ha még egyszer valaki ezt meri rám mondani. Gazda, gazda vagyok! Magyar gazda... Ha engedik.

Matyi Bocsánat.

Másik tüntető ...Pesten, amikor megjelentek a ruszki a Körúton, körbeálltuk a tankokat. Addig folyt az ismerkedés. Szegények azt hitték, hogy Szuezi csatornában vannak!...

Tüntető ...ahogy áthajtanak tankjuddal a Körös-hídon, arra gondolhatnak, hogy magán a Szuezi csatornán kelnek át... *(nevetnek a körben állók)*

Tömeg Csaba, meg Szuezi... Haha... Ajaj... Ki mond ilyen ökörséget?!... Csak emlegesd az oroszokat!... Ne fessük az ördögöt a falra... Ha festjük, ha nem, itt vannak.

Másik tüntető ...már-már barátkozás lett a vége, és az egyik ruszki, amikor elhajtottak, leszedte a sapkájáról és ledobta nekünk a vörös csillagot!

Sokadik tüntető Kaphat érte...

Tüntető Ki ne végezzék.

Másik tüntető Pár év Szibéria... Szegény orosz gyerek. Mit tehetnek ezek az egészről?! Jó részük még gyerek...

Tüntető A mongolképűek rettegnek, el nem eresztenék a gitárt, rémült, vérben forgó szemekkel méregetnek bennünket... A szláv fiúk bratyiznak, kíváncsian figyelnek... Szegények. Akik megégték...

Más tüntető És a mieink, akiket beletapostak a pesti utca kövébe?!

Tömeg Feketét akarjuk! Feketét akarjuk! Éljen Fekete! Éljen a forradalmi tanács! Vesszenek az ávosok...

Százados *(egysége, a szakasznyi magyar honvéd elszelelőben, ő is eloldalogni készül)* Honvéd bajtárs... *(szól a téren lévő utolsó katonája után, de az már rég mással van elfoglalva)*

Helybéli Fiam, ha át akarsz öltözni, tudok neked ruhát adni!

Honvéd Ha bátyám nem lakik túl messze... *(már nincs fegyver a kezében)*

Helybéli Itt a közelben; gyere, fiam, gyere, fuss hazáig! Mentsd a bőröd... *(utat nyitnak nekik, el)*

Matyi Szerencsére nem jött ide Anikó, biztos hazament.

Jani Én megyek a többiekkel a laktanyához, te nézz utána Anikónak, biztonságban van-e?...

Matyi Rendben. De aztán visszajövök! Mert azt ígérték, hozzák a vörös polgármester asszonyt, hogy kiásás-sák vele a 101-es emlékművet! A két kezével...

Jani Arra befizetek, jövünk... Csak előbb kiszabadítjuk Feketéeket...

Matyi Szegediné, tudod, akit sokan Zsenykának hívnak, a volt polgármester elvtársnő állítólag befeküdt a gyulai 'sárga házba', ott igyekszik átvészelné a forradalmat.

Jani Oda való, a bolondok házába!

Tömeg Éljen a forradalom... Éljen Fekete... Éljen...

Tüntető Apámat az ávosok agyonverték. Odahívták az orvost, úgy állítsa ki a halotti bizonyítványt, hogy 'agyonrúgta a ló'... Az orvos nem vállalta, sőt, a po-fájukba vágta: Rúgta az apátok..., agyonvertétek! Nem is volt maradása, mennie kellett. Most valahol Pest környékén orvos.

Tömeg Vesszen a párt!... Vesszenek a...

Tüntető Ahol öt ember együtt dolgozott, egy biztosan be-súgó volt...

Másik tüntető Szép kis 'új világ'... Menjünk, szabadítsuk ki tanár bácsit!

Tüntető Ismered?

Másik Tanított az Egyesben... Nagyon rendes ember.

Tömeg (*mozdul balra*) Irány a laktanya... Vesszen az ávó...
Vesszenek a...

Szín: pufajkás kaszárnya

*[háttérkép: (a háztető fölötti légben) kerítés tankokból
a három torony körül]*

*Ajátéktér: három oldalról zárt udvar, szemben, oldalt irodák,
őrszobák, fogdák, vallatóhelyiségek, az udvar közepén széles
derekú öreg nyárfa... Az emeletes kaszárnya az udvar felől
nyitott, falak itt nem lévén a néző látja, mi nem történik a
helyiségekben.*

1. kép

(parancsnoki szoba)

Marci Mit totójazunk annyit, a falhoz őket, kész! Tudom isten, nem teketóriáznék, ha rajtam múlna.

Őrnagy Tudom, elvtárs, te nem, de adnunk kell a látszatra. Akarom mondani, a törvényességre. Annak kritériumaira...

Marci Hogy bele ne zavarodjál... Kispolgári csökevény! 'Törvényesség'... Jó, hogy nem. Az törvényes volt, hogy minket majdnem megöltek? Ha rajtuk áll, mi már... Haza akartak vágni... Kimondani is rossz.

Őrnagy Ne ijesztgess, ne emlegesd! Mert engem is kiráz a hideg. Tovariss, amikor Fekete parancsára ránk zár-

ták az ajtót a laktanyában... Azt hittem, végünk. Hogy most elkülönítenek bennünket a többiektől, kiszámolják ránk a büntetést, aztán... A javát, köztük a magamfajtát, aki nem tágít az eszmétől, halomra gyilkolják. Fekete szerint ezzel védtek meg bennünket a lincseléstől... Lehetséges. De akkor rettegett az egész államvédelem... Beszartunk, na.

Marci Mármint ti, személyesen. Mert a magamfajta az időben is végezte a dolgát... Lestem, mit cselekednek, vettem a híreket, hozták a cimborák, a régi jó elvtársak, hozták haza suttyomba, a tanyasorra, mert persze, hogy hazafutottam, majd bolond lettem volna ott maradni abban a koszos bihari faluban, hogy agyonverjenek! Mert úgy festett a dolog, ezek a szaros parasztok vasvillára kapnak és úgy elagyabugyalják a tanácselnököt, a párttitkárt, a tészelnököt, az őrsparancsnokot, meg azt a pár komát, aki nyíltan nekünk dolgozott, hogy... Úgy futottam, hogy öt kilót biztos leadtam... Legalább vigyázok a vonalaimra. Már kezdett a hasamra menni a 'kispolgári jólét'... Na, ezt csak úgy mondom.

Őrnagy (*rákacsintva*) Azért mondom... De, viccen kívül, összeírtátok az ellenséges elemeket? Kezdve Feketével, bevégezve Kölessel, Szabóval, meg a többi ellenforradalmárral? Mindenkit, kérlek, az összes nevet kérem! Lajstromba szedni, ha kell, utcánként, vállalatonként, termelőszövetkezeti csoportonként, mindenkit, iskolánként, értem?! Rendőrség, honvédség, tűzoltóság, mentők, kórház, a gyárat... A kórházra különösen ügyeljete, Pesten is oda vitték

el, ott bújtatták gyógyítás ürügyén az ellenforradalmárokat! Adok én nekik 'forradalmat'. Tudom isten, megkeserülnek... Az összes gazfickót, kérlek, írjátok össze. Hogy ítélezhesünk fölöttük.

Marci Mi fogunk, vagy a bíróság?

Őrnagy 'Bíróság'... Gondolod, az nem mi leszünk?

Marci Hála Kádárnak...

Őrnagy Ahogy mondod... Bár október végén egy kicsit elbizonytalanodtam, amikor látszat szerint Nagy Imréék mellé állt. Azt hittem, megáll bennem az ütő.

Marci Azt hagyd meg nekem. *(és subogtatja a képzeletbeli ütőt...)* ...remélem, 'ezt' rám, ránk bízod... A lavór-munkát.

Őrnagy Ne hülyéskedj, ezen nem veszünk össze?! Ha megjön az utasítás, hogy kivégezhetjük mindkettőt, rátok bízom. Elfordítom a fejem, a többi a ti dolgotok.

Marci Tudod, mennyire gyűlölöm őket.

Őrnagy Állítólag előtte meglátogat bennünket a Főnök. *(int föl, föl a fejével)*

Marci Addig kibírom állva.

Őrnagy Aludj csak egyet! Gyűjts erőt a holnapi teendőkre. Lesz bőven, ne féjl!... De előbb állj, álljatok neki a listázásnak! Halállista, magunk közt mondhatjuk nyugodtan így. Mert aki erre rákerül... Sztalin irgalmazzon neki. Mert mi nem.

Marci Úgy legyen! *(el)* ...ez már döfi!

Őrnagy Egyébként pedig, százados elvtárs, csak semmi lazaság! Ez nem a „Szabadság italbolt”... Na, mind-egy. *(dörzsöli a kezét)* Akkor egy kis rendteremtés!

'Konszolidáció'; 'konszolidálás', ha ez kell nekik, tőlem megkapják. Államvédelmis becsületszavamra mondom... Na, jó, ezt csak így egymás közt, négy-szemközt mondhatom, úgy kell tenni, mintha semmi közöm sem lenne az 'ávh'-hoz... Tőlem megkapjátok. Ha ezt követeli a Párt. Bármit. Hogy mondta Lenin?... Tűzön-vízen át.

Egyik pufajkás *(be)* Őrnagy elvtárs, jelentem...

2. kép

(pufajkás körlet)

Őrnagy Tábornok úr!...

Főnök *(a szemén aranykeretes pápaszem, rajt' felül sötétkék zakó, rajt' alul szürke nadrág)* Hagyd el, nem Spanyolországban vagyunk... Ajaj, az ifjúság...

Őrnagy Bocsánat, ...miniszter!

Főnök Azt is felejtsd el! Inkognitóban vagyok itt. Személyesen Hruscsov, akarom mondani, Kádár elvtárs küldött. Úgyhogy... Megértettétek? Rendet kell tenni. Az egész országban! Megyénként legalább egynek ki kell tekerni a nyakát.

Pufajkás Mi már...

Főnök Nem arról van szó. Tudom, ti fejenként teljesítették az új 'münnichi-kádári öt éves tervet' *(habáznak az elvtársak)*... Nem röhögünk!... Ti megnyúztok annyit, amennyit akartok, rátok bízom, a kommunista tisztii becsületetekre, 'ezekkel' nem kell elszámolni, de amit föl is lehet mutatni! Hogy törvényesen, szocialista törvényességünk szabályait betartva,

rögtönítelve végeztethessünk ki vármegyénként párat, akiket föl lehet mutatni a népnek! Akinek a kivégzéséről, igaz, csak pár sorban, de hírt adhat a mi sajtónk. A 'mi sajtónk', értem?! Hogy a Szabad Európa, Amerika Hangja, Itt London beszél... mit ugat, nem számít! Hogy Itt Moszkva, Moszkva... mit mond, az már igen. Mert mi odatartozunk, azokhoz, akikhez... Na, mindegy, úgysem értitek... Szóval: kivégezni! De betartva a törvényesség látszatát. Például nem verjük hülyére a rabunkat, azt a kivégzésre szánt lányt, akit azelőtt elítéltünk, hogy elítélte volna a terrorbíróság?!... Úgy vigyétek a vérbíróság elé, hogy egy ujjnyomotok ne látszódjon rajta! A látszat, fiaim, a látszat, a kutya úristenit!... Az hiányzik, hogy az ENSZ-be kijuttassanak róla valami ellenforradalmi fényképet az ellenforradalmár fényképészek... Előbb agyonverjük, aztán elítéljük, majd még hóhérekre is juttatjuk... Elvtársak, figyel bennünket Moszkva!

Pufajkásék Hogyne ...elvtárs! Hajaj... Ugye, megmondtam?!...

Főnök Nyugodtan mondjátok azt, hogy... Főnök elvtárs! Így nem ér tetten az ellenség! Mert, tudjátok, mindenütt ott lappang *(szaglász körbe, szemüvegét törölgetve...)*... Mert azt hallottam, félig agyonvertétek a Lányt... Igaz ez? *(pufajkásék kussolnak)* Jó, jó, a proletár indulat, de legalább úgy ütöttétek volna, hogy ne nagyon maradjon nyoma... Hiába, ti nem ismeritek a nemzetközi kommunista munkásmozgalmat...

Marci *(be)* Münnich elvtárs...

Főnök Ki ez a hülye?...

Őrnagy Százados, ellenőrizze a fogdákat, minden rendben van-e a ...látogatásra? Értette?!

Marci Értettem, őrnagy elvtárs... Kérek engedélyt... *(ki)*

Főnök Ne kérj, fiam, tűnés, teljesítsd a parancsot! Most az a legfontosabb, hogy mindenki tegye a maga dolgát azon a helyen, ahova állította... a szovjeteknek köszönhetően a néphatalom!

Egyik pufajkás A nép...

Másik pufajkás Értettük, nagyon is! Kitekerjük a nyakukat...

Főnök Csak lassan a testtel! Fő a törvényesség! Értem: a szocialista törvényesség... Hol van a bíró, az ügyész, az ügyvéd, hol?! Nem látom. Vagy ők is... ezt a kacabajkát öltötték magukra?

Őrnagy Nem, ők megőrzik a civil inkognitót.

Főnök Ellenőrizni, hogy nyakkendő is kössenek... A csokornyakkendő azért nemkívánatos... Mert tudtommal ők is.

Őrnagy Természetesen, ők is... Csak rájuk szoltunk, ne kapják magukra a vattakabátot. Föltűnő lenne. Kész beismerés.

Főnök Akkor rendben... Katona elvtársak, semmi panasz az ellátásra? Semmi?

Pufajkások ...elvtárs, jelentem, minden a legnagyobb rendben!... megfuttattam három ellenforradalmárt... Egy fölakasztotta magát... Eddig kettőt puffantottam le... Én most kezdem, de '45-ben... Azt mondtam, hogy maga vetette le magát a harmadik emeletről... *(mutatkoznak be sorba a Fiúk, a Főnök sorra kezét ráz velük)*

Főnök A Lányhoz.

Őrnagy Igenis, a Lányhoz!... jobbra át...

Főnök Balra, fiaim, csakis balra! (*habaha, el*)

3. kép

(a Lány zárkája)

Főnök Erre? (*lép a zárkába, ahol a Lány az ágyon fekszik*)

Heverésziünk, heverésziünk? Katona, ezt mért enged meg?! Mi ez itt, kupleráj?

Egyik pufajkás Nem... elvtárs...

Főnök (*odalép az ágyhoz*) Bántottak ezek a rosszcsonatok, bántottak? Ejnye, fiúk... Így kell bánni egy ilyen szép, fiatal lánnyal? Mi?... Hova való vagy?

Lány Csak ide a szomszédba.

Őrnagy Az nem válasz, hova való vagy?! Hol születél, hol élsz, hol vagy bejelentve?!

Főnök Ne ilyen durván, őrnagy elvtárs, a hölgyekkel nem így kell bánni... Szóval, kisleányom, mégis...

Lány Váriban születtem, Pesten dolgozom, most meg...

Őrnagy Most meg...

Főnök Ne sürgesse, őrnagy, hagyja beszélni. Úgyis bevall szépen, sorban mindent. Ugye?! 'Erzsike'... Hogy volt az a Körös-parti dolog?... Csak nyugodtan, bátran; már úgyis elmondta, nyilván többször is, a karhatalmista fiúknak, népi rendőrségünk nyomozóinak, a forradalmi munkás-paraszt bíróságnak, a rögtönítélőknek... Én csak tájékozódni jöttem. Pestről küldtek, küldött maga Kádár elvtárs. Ne félj, leányom, ne félj, beszélj nyugodtan. Ha őszin-

tén bevallod, hogy az amerikaiak küldtek ide kö-zénk, hogy fegyvert adj a kulákok, kulákfattyak, kulákpártiak, népi államunk megveszekedett ellen-ségei kezébe... szabad lehetsz! Elengedünk.

Lány (*fölkülni igyekszik*) Szabad lehetek?

Őrnagy Mint a madár!

Főnök Most én beszélek... Te már 'kibeszélgetted' ezzel a szerencsétlen kisleánnyal magad, látom... Szóval: nem szabad elhatározásból, hanem imperialista kényszer hatására, mondjuk a suttyomban Nyu-gaton kiképzett kém, Farkas 'honvéd főhadnagy' útmutatása alapján szereztetek meg a határőr őrs fegyverzetét, szereltétek föl a falut a népi hatalom, sőt, a Szovjetunió ellen...

Őrnagy ...a SZOVJETUNIÓ... borzalom... Elképzelni is! (*szorongatja a pisztolyát, szinte már gombolja ki*)

Főnök Neked nem osztottam kártyát... A Szovjetunió el- leni fegyveres harcra. Hogy előbb a Magyar Népköztársasággal számoltok le, aztán jöhet a Szov- jet... (*a lány egy kukkot sem ért az egézből, visszaesik ágyára*)... Rendben, a szovjetet hagyjuk el, marad- jünk a Rákosi-rendszer megdöntése mellett.

Őrnagy Az már addigra megdólt.

Főnök (*őrnagynak*) Nem mondtam? Pofa be, alapállás! Ne akarjátok, hogy begorombuljak... (*a lánynak*) Az hihetőbb, mint hogy ti, gyulaiak a lenini Szovjet el- len indulnátok a flintáitokkal... Szóval: abban bíz- va, hogy jönnek az amerikaiak.

Lány Jönnek az amcsik?...

Őrnagy Látja? ...elvtárs, ügyse megyünk vele semmire! Mi már mindent megpróbáltunk.

Főnök Látom... Azért ástátok be magatokat a Körös-parton, mert oda vártátok az amcsi..., ahogy te mondd, az 'amcsi' ejtőernyősöket.

Lány Amerikai ejtőernyősök? Hol vannak?

Őrnagy Ne reménykedj!

Főnök Megmondtam...

Lány *(ámulóféltben)* Jaj.

Főnök Tegyétek rendbe, így nem vihetitek tárgyalásra.

Őrnagy Értettem, rendbe tesszük! Orvos...

Főnök De nem úgy, ahogy gondolod. Ahogy szeretnétek! Ahogy eddig tettétek. Finomabban. A továbbiakban úgy babusgassátok, mintha a saját lányotok volna! Legalábbis a tárgyalásig. Aztán... Így nem megyünk vele semmire.

Őrnagy Orvos, orvost kerítsetek! A 'kisasszony' meg készüljön, megyünk a tárgyalásra! *(ki, már kint)* Hallottátok, riadó, megyünk a 'véstörvényszékre'!...

Pufajkás *(hangja)* Ennek már 'annyi'...

Más pufajkások *(hangok)* 'Ítélet', miért, még nem született meg?... Régen meghoztuk... *(fegyver élesre töltségének a hangja, csattannak a zárvázatok)* ...halál! Golyó általi... Kár a 'bírószágra' menni... Na, jó, de hamar vissza, mert 'viszket a dobtárasom'... Nekem más... Hahaha... Tudom isten, megkeserülük... Nem lesz itt még egyszer 'forradalom'!... Beléjük fojtjuk... Ratatata!...

4. kép
(a Lány zárkája – végül is)

Pufajkás Jól van, nem nézek oda, nektek már úgyis 'annyi'... *(félreáll, nem lát, nem hall)*

Nővér Jaj, húgom, mit tették veled? *(borul a testvéérére, aki az ágyán fekszik)*

Lány Mondd meg anyámnak...

Nővér Mondd, bátran... Nagyon fáj?... Ki volt az az állat... Ne haragudj, nem mentem el a bírósági tárgyalásra, nem tudtam! Belehaltam volna. Azt a sok hazugságot végighallgatni... Hamis tanúk, álbíró, áltügyész, álközönség, áltüszágírók, ál minden. Még fordítva sem igaz semmi. Maga a 'proletárdiktatúra'.

Lány Be se engedtek volna. Téged nem. Csupa pufajkás ült a városházán. Pufajkás lelkületűek. Ha volt rajtuk vattakabát, ha nem. Mind... Az egész bíróság...

Nővér Nézd, velem is mit csináltak... *(lehúzza magáról a pulóvert, mutatja a kombiné alatt a hátán a véres csíkokat)* ...azt mondták, megnyúznak. Elevenen! És nekiláttak... Jaj, még fáj. *(szisszen föl)* Azt akarták, hogy 'bevalljam', engem is 'be akartál szervezni'. Ha nem állok kötélnek, engem is lecsuknak, fenyegettek verés közben. Gumibottal, amivel értek... Látom, téged még jobban helyben hagytak.

Lány Én sem fogok többet táncolni *(emelné föl a lábát, hogy mutassa, ha tudná)*... Rozikám, anyámról, apámról, testvéreimről, a családról beszélj! Az a verés... Elmúlik. A fájdalom... Mi az, ahhoz képest.

Nővér Mihez képest.

Lány Semmi.

Nővér Csak nem... Jaj, édes Istenem...

Lány Csak föl tudjak állni. Amikor kivégezni visznek. Mert a magam lábán szeretnék a hóhéraim elé állni. Ne fogjanak meg, ne nyúljanak hozzám, undorodom tőlük!...

Nővér Bosszúból tették. Bosszúból ítélték el... Tulkán nyomozó. Háromszor kérte meg a kezéd és te háromszor utasítottad el!

Lány Ne bolondozz, hogy lenne Tulkán a hibás. Ő egy senki. Mert nem kellett. Ezért tán nem... Különbön is csak kétszer kért feleségül.

Nővér De, Tulkán volt. Ő ma a pufajkások hangadója, a helybéli tisztí különítmény vezetője. Azelőtt csak rongy legény, semmi ember volt, most már... hazáruló is. És a te gyilkosaid egyike.

Lány Még meg se haltam... Persze ami késik, nem múlik.

Nővér Bosszú, amiért a mieink kezébe fegyver került, és így halomra lőhették volna őket... Nem bántották őket, de megtehették volna. Az a lehetőség, hogy alulra kerülnek, kerülhetnek, veszett kutyává tette őket. 'Lőhettek volna' rájuk. Ahogy az is hazugság, hogy beástátok volna magatokat a Körös-part oldalába, a pufajkás hadra várva, hogy aztán adj neki... Hazugság ez is. De megtehették volna... Hát erre nincs bocsánat. A maguk mocskát nem bocsátják meg, a saját vétküket... A gyávaságukat... Kenik ránk.

Lány Ez már... olyan mindegy. Ki, miért... Táncolni; de táncolnék még egyszer!... Azzal a barna fiúval, emlékszel, a szüreti bálban?... Ha ma nem, holnap már csak egy halottal járhatná. Holttestet szorongatni?... Engem kellett volna...

Nővér Ne beszélj így... illetve... Tudod, hogy az egész megye veled van? (*bátorítaná, öntene belé egy kis lelket...*) Tudod, hogy három szatyorral vittem Pestre az Országházba, orosz katonák meg pufajkások sorfala közt a kérvényt, hogy megkegyelmezzenek?! Negyvenezren írták alá!

Lány Lehetetlen... (*nyög, sóhajt; mert alig van ereje*) Negyvenezren vállalták aláírásukkal, hogy kiállnak egy 'ellenforradalmár' mellett? Nem hiszem.

Nővér Hazudok én neked?... De ez sem volt elég. Az Országházban az első ember, aki elé kísérték, azzal növelte az önbizalmamat, hogy azt mondta, „Ribanccal nem fogok kezét”... Aztán meg azzal bátorítottak, hogy igen, megkegyelmezzetek! Nemhogy meg fognak kegyelmezni, hanem, hogy így döntöttek a főelvtársak, kegyelmet kaptál!!! Képzelheted, mit éreztem... Haza szinte repültem... Hogy aztán ma délután azzal törjenek ránk, hogy menjünk, ha még látni akarunk, mert ez az utolsó estéd. (*hallgatna el, fogná magát vissza, de már kimondta*)

Lány Az utolsó?

Nővér Azt mondják, az ítélet után a hadbíró a menyasszonya leköpte!... (*mintha a hűgának ez sem mondana semmit*) ...látod, szöknöd kellett volna. Ahogy javasoltuk; elterveztük, minden a te döntésedre várt! Ha nekivágsz, meg sem állsz...

Lány Hogy jutott volna eszembe, hogy engem neveznek ki Békés megye első számú közellenségének? Ki hitte volna...

Nővér Mert agyonverhetnek, de meg nem törhetnek... Az utolsó pillanatig bízni kell... Hátha. Mentőangyal...

Lány Látod, béna vagyok. Belőlem ember már úgysem lett volna. Halálos 'ítélet'... Ha a hadbíró a menyaszszonyára és nem Kádárakra hallgat, se megyek már vele sokra... A vesémet is szétverték. A halál nekem már megváltás.

Nővér (*magában*) 'Mennyből az angyal'... ez te magad vagy. És minden vértanú...

Lány Ne haragudjatok rám!

Pufajkás (*be*) Elég volt, még nekem is bajom lehet belőle!

Lány (*magában*) Ki ez a fiú, hogy...

5. kép
(*kaszárnyaudvar*)

A zárt udvar közepén, a fához kötözve két alak. A Lány és a Főhadnagy. Mindenütt pufajkások. A hajnali félhomályban... A parancsnoki szobában fotelban ül a főnökség. A legkényelmesebb helyen a Nagyfőnök. Mellette Népbíró, Népi ügyész. Csak rajtuk nincs pufujka. A többin minden.

Pufajkás (*nem tudni, melyik a sok közül; ... mindegyiken, rajta is, vattakabát, kezükben davajgitár*) Kihirdetem az ítéletet... Halál!... Tűz...

Főhadnagy Anyám!...

Lány ...Hazám...

Pufajkások (*kívégzésre kirendelt, őrhelyen álló, mind, mind lő*) ...Jelölték volna bennünket! (*tűzel*) ... Miért ásták be magukat a folyóparton, ha nem azért, hogy ránk lőjenek... (*lő*)... Arra készültetek, hogy minket halomra öljetek?! (*lő, lő*)... Gyilkosok!... (*gyilkol*

olja, ha még nem gyilkolta meg újabb sorozattal a két vértanút)... Mocskos ellenforradalmárok!... (tűzel, tűzel)... A büdös kurvája... (még egyszer kivégzi)...

Vezénylő pufajkás Tüzet szüntess! Mondom, tüzet szüntess! Elég volt, elvtársak! A kurva életbe, eltemetni se tudjuk, úgy szétlőttétek...

Másik pufajkás Az legyen a legnagyobb gondunk. (*törli meg géppisztolya csövét, mert mintha az is véres lenne, hogy lenne... , véres hajszálat szed le róla, dob el*)

Főnök (*leordít*) Abbahagyni! (*még egy utolsó golyó*)... (*félre, magának*) Lesz itt olyan Münnich-rendszer... 'Kádár'... Kis hülyék, mit tudtok ti?!...

Őrnagy Mondtam, hogy elég volt! (*mert még mindig elcsattant egy lövés*)

Főnök A legnagyobb csöndben kaparjátok el. Senki se tudjon róla! Nehogy még nekem itt az emberek megneszeljenek valamit... Mert akkor a fél várost le kell lövetnem... Mindenesetre legyetek készenlétben. Minden eshetőségre... Szóltam a szovjet elvtársaknak... Éberség, fiúk!...

Bíró A tárgyalás végén, az ítélet kihirdetése után, mert láttam, hogy nagyon megrémült, mondtam neki: Nem fog fájni... Fájt?... (*mutat le a tetthelyre, ahol a Lány és társa egy pillanat alatt kiszenvedett*)

Ügyész Nekünk nem.

Őrnagy (*be*) Egy kis szilvapálinka? Kisüsti...

Főnök Jó, jöhet; de megteszi a vodka is. Ahhoz szoktam.

Bíró Fertőtlenítsünk!... Egészségetekre...

Mind Egészség!... Egészségünkre..., -sségtekre!

Marci (*be*) Hoztam egy kis kolbászt! Ez kétszer csíp... (*veszi elő a hóna alól, azaz a pufajkája rejtékéből a*

vastagot, és már szeli is, kínálja körbe) Pohár pálinka, darab vastag kolbász! Na, ZA ROGYINU, ZA SZTALINU!

Mind ZA ROGYINU, ZA SZTALINU!

Ügyész Hajtsuk föl...

Főnök Ne bolondozzatok... Megfulladok, megakadt a torkomon a csabai!... *(kab, kab)*

Őrnagy *(veri a hátát)* Nehogy megfulladj... *(Főnök fölkhögi a falatot)* Így már más!

Főnök Melyik kuláktól vettétek el? *(nyúl újabb darab vastagért)*

Marci Tudom isten, nem fog panaszt tenni!... *(haha, röhög a banda, haha, fuldokolva)* Egészségére, miniszterelnök úr! Ez kétszer csíp!

Főnök Fiam, csak csöndben, a falnak is füle van...

Marci Itt nincs, mert levágtuk...

Mind *(harsányan röhög bele a csabai pirkadatba)*

Marci Nekik meg ez jár... *(mutat gumibotjával a lemészároltak felé)*

Főnök Ne lankadjatok; csak így tovább. *(nyel még egyet, majd még egyet, aztán el, menni készül)* Szabadság, elvtársak!

Mind Szabadság! Szabadság, elvtárs... elvtársak... Szabadság...

Marci Akkor még ezt a kicsit hajtsuk föl! A munkáshatalomra!

Mind Arra! A népi demokráciára! Szocializmusunkra! A testvéri szovjet tankokra!

Bíró Hajaj, mit nem köszönhetünk nekik...

Ügyész Mindent, de mindent. Nélkülük... Mi vérzünk annál a fánál.

Marci *(észreveszi, hogy a szitává lőtt, golyóarmadával fához szögezett két halottból csurdogál végig az udvar kövéen a vér; rosszul van)* Bocsánat... *(ki, hányni kezd)*

Főnök Nem elég erős a gyomra. Ezt még gyakorolni kell! Őrnagy elvtárs, puhák az embereid, túl puhák... Egy kis 'edzés' még rájuk fér...

Őrnagy A százados elvtársat elkényeztette az élet, tőlünk előbb téeszcsébe, utóbb tanácsházára tette át a székhelyét. De majd teszünk róla, hogy visszanyerje a lelki erejét!

Bíró Arra itt nagy szükség van. Mindezt elviselni; túlélni!

Ügyész 'Ezek' nem tudták.

Bíró Rossz lóra tettek.

Őrnagy *(pufajkásához)* ... A sírjukra annyi kerüljön, FÉR-FI, NŐ. Az iratokba meg – a halál oka: „A műtét sikerült, a műtött belehalt”. A halál tetthelye: „Kórház”. Világos? *(el, közben habáznak)*

Marci *(aki közben visszatért)* Mint a vakablak! *(el, haha)*

Mind *(el)* „...a Föld fog sarkából kidőlni...” ...megártott neki a csabai... A vastag?... Mindkettő... Mindhárom... Pedig...

Szín: tanyasor

(háttérkép: távolban a város körvonalai, a három toronnyal – akasztófa-kerítés)

Anikó Nem megyek sehova.

Matyi Inkább itt rohadjunk? Amerikában...

Anikó Mehetsz, ha annyira akarsz...

Matyi Nélküled?...

Anikó Hallod, mi az? Mintha száz traktor dübörögne...
Arra, nézd, porzik is...

Matyi A Dobozi úton... Nem traktor, tank! Jönnek, mennek, ki tudja, merre... Ki innen nem, az biztos. Egyhamar nem. Mi azt már nem érjük meg!

Anikó Hallod? A madarat...

Matyi Igen, a tavasz... Lehet több tucat páncélos. Szörnyű! Ezek lánctalpa tipor el bennünket! Ők az erősebbek... Bátyád?

Anikó Jóska? Üzent, megsebesült, de ahogy lehet, jön haza.

Matyi Találkoztam vele a Körtérnél, gitár volt a nyakában.

Anikó Gitár?

Matyi Davajgitár... *(Anikó nagyot nevet)*... És Jani? Ő hív engem is. Vele mennék. Mennénk.

Anikó Janinak tényleg viszket a... tenyere is, meg a talpa is. Meg aztán, tudod, nemzetőr volt, sőt! A forradalmár fiatalok főfő hangadója. Közös rendőrhonvéd-nemzetőr járőr járta a várost, ő is gitárral a kezében; túl sokan látták. Őt tényleg elkaphatják... Megértem, ha menekül. De te... Elbújtatlak! *(egymást átölelve hallgatnak, majd)* ...a tiszttel, akit leütöttél, mi lett?

Matyi Váltott. Előtte nyomozó volt, csinált valamit, áttették a honvédséghez. Nálunk is lebukott, mert persze, hogy nem lett volna joga 'pinceszerezni', feketevágást leleplezni... Visszatették, ezúttal a közellátási ellenség elleni nyomozási feladatok helyett a politikaiak üldözésére... Azt hallottam, októberben az emberek föllógatták.

Anikó Marika néni férjét, tudod, ávos volt, Pesten két teherautó közé kötötték, és csak a véletlennek kö-

szönheti, hogy egyben megúsza. Megjelent egy ruszki tank...

Matyi Mi lett vele?

Anikó Bádogosként dolgozik a városban, már amikor jőzan, és nem esik le a létráról... Vagy részegen hente-reg az árokban, vagy bekötött karral jár az OTI-ba, hogy akkor is a kocsmában kössön ki...

Matyi Nem tudja földolgozni.

Anikó Igen, lassan behelülyül.

Matyi A szerencsétlen elhitte, hogy a fajtáját, a szegény embert, a munkásosztályt szolgálja. És nem ezt a vörös rablóbandát.

Anikó Nekem mondhatsz ilyet, de remélem, mások előtt nem így beszélsz... Tényleg elvisznek! És akkor nem szabadulsz. Marciék nem kímélnek.

Matyi Láttad? Ott masírozik ő is a pufajkás 'tishti különítménnyel'. Akikkel együtt verték be a népet a téeszbe, akikkel kart karba öltve söpörték le a gazdák padlását, akikkel meg kellett osztania a hatalmat téeszben, tanácsnál, pártban... Csupa bukott bolsi... Hogy amiért októberben búbos kemencében, kazalban, disznóólban kellett elbújniuk, hogy megússzák ép bőrral, most bosszút kell állniuk! Csupa hozzá hasonló kapott magára pufajkát, fogadta el az oroszoktól a dobtáras géppisztolyt, csomagolta ki a moszkvai gyorsal küldött kádárkolbászt és ad nekik! Nekünk...

Anikó Igazad van, de... Tudod, hogy járt Mány Erzsike.

Matyi Állítólag a fa is vérzett, amihez kötötték. Mert nem tudott volna a lábán megállni...

Anikó A fa... Sírt. *(és már ő is vérzik, vérzik a szíve)*...

Az is tud?

Matyi Ha nagyon akar. Ha rákényszerítik.

Anikó A bátyámat is féltém...

Matyi Jó lenne üzenni Jósának, tudok biztos búvóhelyet! 'Hallottál róla', a Dunántúlon voltam katona, az egyik bajtársamtól tudom, milyen jó rejtekhelyek vannak a Bakonyban. Elárult egy-két helyet... Ha jelentkezik Jóska, megüzenem neki, hol húzhatja meg magát az első amnesztiáig. Addig csak kibírja; ha így döntött.

Anikó Mert nem akar idegenbe menni. Üzente anyám, menjen, megértjük, szeretjük, nagyon fog hiányozni, de azt nem bírná ki, ha kivégeznék Kádárék. Fusson, meneküljön, amerre a szeme lát!... Erre nem azt üzente, hogy marad? Nem megy sehová!? Takarodjanak 'ezek'...

Matyi Igaza van. Volna! Ezek egyhamar nem fognak. De üsse kő, maradjon. Segítsünk neki...

Anikó *(átöleli)* Szeretlek. *(távoli harangszó)*

Matyi Nálatok harangoznak.

Anikó Anyám ilyenkor keresztet vet.

Matyi Tőlem megteheted; sőt, akkor még jobban szeretlek...

Anikó Köszönöm... A mi kettős tornyunk együtt följebb ér, mint a ti Nagytemplomotok tornya!... *(ellenkezik szerelmével)*

Matyi Az igen... *(néz kedvese kebelhullámozására)*

Anikó Disznó!... *(magában, magának:)* ...én a tiéd, te az enyém...

Matyi ...szóval a téeszben? Anyám is kivitte a földünket, hogy akkor megint mi műveljük. Ami a miénk! Ne kiállok, de előbb-utóbb úgyis bekényszerítenek a közösbe. Apád se fog boldogulni a földdel... Talán ha elmennék az iparba... Pestre.

Anikó De akkor nélkülem. Én itt maradok. És 'ingázó' férj sem kell. Nekem te éjjel-nappal kellesz... *(forró ölelés)*

Matyi ..engem visszaküldenek a dutyiba.

Anikó Maradj, maradj velem. Valahogy megússzuk. Ha kell. Úgy elbújatlak, hogy még Marci sem talál meg!

Matyi Marci meg a pufajkás barátai! Láttad? Az első ruszki tank mögül ólálkodtak elő, az orruk hegyéig föl-fegyverkezve. A töküik sem látszott ki.

Anikó Ne durvulj; tudod, nem szeretem. Így ők beszélnek.

Matyi Édesem...

Anikó Azt mondják, robban az új darab a színházban! „Mária főhadnagy”, a ruszkiak tomboltak, be akarták tiltani, de aztán mégsem merték. Félnék, hogy akkor az egész város rájuk megy. Inkább eltűrik, hogy a színpadon PIROS-FEHÉR-ZÖLD lobo-gókkal rohángáljanak a magyar fiúk! Hú, de meg nézném! Gyere, vegyünk jegyet!

Matyi Azt mondd, maradjak?... Magyar zászló?...

Anikó Maradunk.

Matyi Akkor, este, a színházban?

Anikó Menjenek ők!

Matyi Takarodjanak. *(csók)*

Anikó Nem álmodom?

Matyi Álom a pusztán? Akasztófákkal körbekerítve, lehet így álmodni? Valami jobbat. 'Kádárkolbász' nélkül... Menni? Maradni... *(záró csók, fény el, géppisztoly sorozat, futniuk kell)*

(végső, tehát) VASFÜGÖNY

*(amely berácsozott tömlőcablak,
azon túl szögesdrótkerítés őrtornyokkal,
táblán Венгрия, mert ez itt nekik Венгрия vala,
a távolban elmosódva a három csabai templomtorony,
és csak lőnek, lőnek: ránk;
és közben szól a Szózat:
HAZÁDNAK RENDÜLETLENÜL...,
hogy egyre halkuljon, végül belehulljon a csendbe...
nóta, dal, kacagás, ágyúlövés, géppuskakattogás,
géppisztolykelepelés, aknarobbanás,
villanyszikrátszóródrótkerítés,
gumibotcsattogás, virgácscharsogás, huszonötötatalpára,
bikacsoksuhintás, szíjcsapás,
jaj, jajgatás...
és, csak azért is, valami, valami, valami fény)*